

Käteinen rahanpesuilmoituksissa

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Aineisto	3
3 Käteinen raha euroalueella	4
3.1 Käteinen Suomessa.....	7
4 Huomioita käteisen käytöstä rikollisuudessa	9
4.1 Käteisen kuljettaminen.....	9
4.1.1 Kommentti: Ukrainalaiset rahakuriireina	11
4.1.2 Hawalat	12
4.2 Itsepesu.....	13
4.3 Käteinen huumausainerikollisuudessa.....	14
4.3.1 Kommentti: Huumausainekauppa Suomessa – puolen miljardin markkina?	14
4.3.2 Case-esimerkki: Anom-tutkinta.....	15
5 Analyysi	16
5.1 Ilmoitukset ja indikaattorit.....	16
5.1.1 Terrorismin rahoittaminen käteisilmoituksissa	22
5.2 Ulkomaille suuntautuvat käteissiirrot.....	22
5.2.1 Rahanvälittäjät	22
5.2.2 Tullin käteiskuljetustilastot.....	24
5.3 Tiedonluovutukset ja rikosnimikkeet	26
6 Johtopäätökset.....	27
7 Lähteet.....	28

1 Johdanto

Globaali talous digitalisoituu kiihtyvää vauhtia, ja myös rikolliset ovat löytäneet tietoverkkojen sekä muiden teknisten innovaatioiden tarjoamat mahdollisuudet. Tästä huolimatta käteistä käytetään varsin laajalti laillisessa taloudessa, ja rikollisuudessa sen merkitys on digitalisaatiosta huolimatta täysin keskeinen. Vuonna 2024 euroalueella kaikista myyntipisteissä tapahtuneista transaktioista noin puolet suoritettiin käteisellä. Rikollisille käteinen tarjoaa edelleen vertaansa vailla olevaa anonymiteettiä yhdistettynä laajaan hyväksyttävyyteen maksuvälineenä.

Tämän selvityksen tarkoituksena on tarkastella käteisen käyttöä rahanpesuilmoitusten näkökulmasta. Tarkastelun kohteena ovat sellaiset epäilyttävän liiketoimen sekä terrorismin rahoittamista koskevat rahanpesuilmoitukset, jotka sisältävät yhden tai useamman käteisindikaattorin.

Selvityksen toisessa luvussa kuvataan lyhyesti käytössä oleva aineisto. Kolmannessa luvussa tarkastellaan, miten käteisen käyttö euroalueella on kehittynyt viime vuosina. Lisäksi luvussa perehdytään tarkemmin käteisen käyttöön Suomessa. Luvussa havaitaan, että vaikka käteisen käyttö on vähentymässä kovaa vauhtia, on se edelleen varsin laajamittaista monessa muussa euroalueen maassa.

Neljänteen lukuun on koottu tausta-aineistoksi joitakin huomioita käteisen käytöstä rikollisuudessa. Huomionarvoisiksi kokonaisuuksiksi on poimittu käteisen kuljettaminen ulkomaille, itsepesu sekä huumausainerikollisuus, johon käteisen käyttö leimallisesti liittyy. Havainnot osaltaan vahvistavat näkemystä siitä, että käteisen merkitys rikollisuudessa on edelleen erittäin keskeinen.

Viidennessä luvussa käsitellään ja analysoidaan itse aineistoa, joka koostuu vuosina 2016–2024 tehdyistä rahanpesuilmoituksista tietyin rajauksin, jotka kuvataan seuraavassa luvussa. Analyysiä pyritään myös yhdistämään luvuissa 3 ja 4 tehtyihin havaintoihin käteisen käytöstä sekä huomioihin käteisen käytöstä rikollisuudessa.

2 Aineisto

Analyysin pääasiallisena aineistona ovat epäilyttävän liiketoimen ilmoitukset (suspicious transaction report, STR), joita ilmoitusvelvolliset ovat tehneet 2016–2024. Analyysissa on tarkasteltu lyhyesti myös terrorismin rahoittamista koskevia ilmoituksia (terrorism financing report; TFR, TFRA ja TFRT) ja summarajailmoituksia (THR, threshold report).

Aineistoon on valittu kokonaiset vuodet vertailun helpottamiseksi, minkä vuoksi vuosi 2025 on jätetty analyysin ulkopuolelle. Edellinen Käteinen rahanpesuilmoituksissa -selvitys tehtiin vuonna 2019. Kyseisessä selvityksessä tarkasteltiin 1.1.2017–21.6.2019 tehtyjä ilmoituksia, joten nyt käsitellä oleva selvitys kattaa myös aiemman selvityksen tarkasteluvälin, mikä tukee kokonais kuvan hahmottamista ja luo jatkumoa aikaisemmalle selvitystyölle.

Tarkasteluvälillä ilmoitusvelvolliset tekivät yhteensä 52 391 epäilyttävän liiketoimen ilmoitusta, jotka sisältävät yhden tai useamman käteisindikaattorin. Tässä selvityksessä tällaisesta ilmoituksesta käytetään nimitystä käteisilmoitus. Terrorismin rahoittamista koskevia TFR- ja TFRT-

ilmoituksia, jotka sisältävät yhden tai useamman käteisindikaattorin, tehtiin tarkasteluvälillä vain 69. Tarkasteluvälillä ei tehty yhtään sellaista TFRA-ilmoitusta (TFR-ilmoitus ilman transaktioita), joka sisältäisi jonkin käteisindikaattorin.

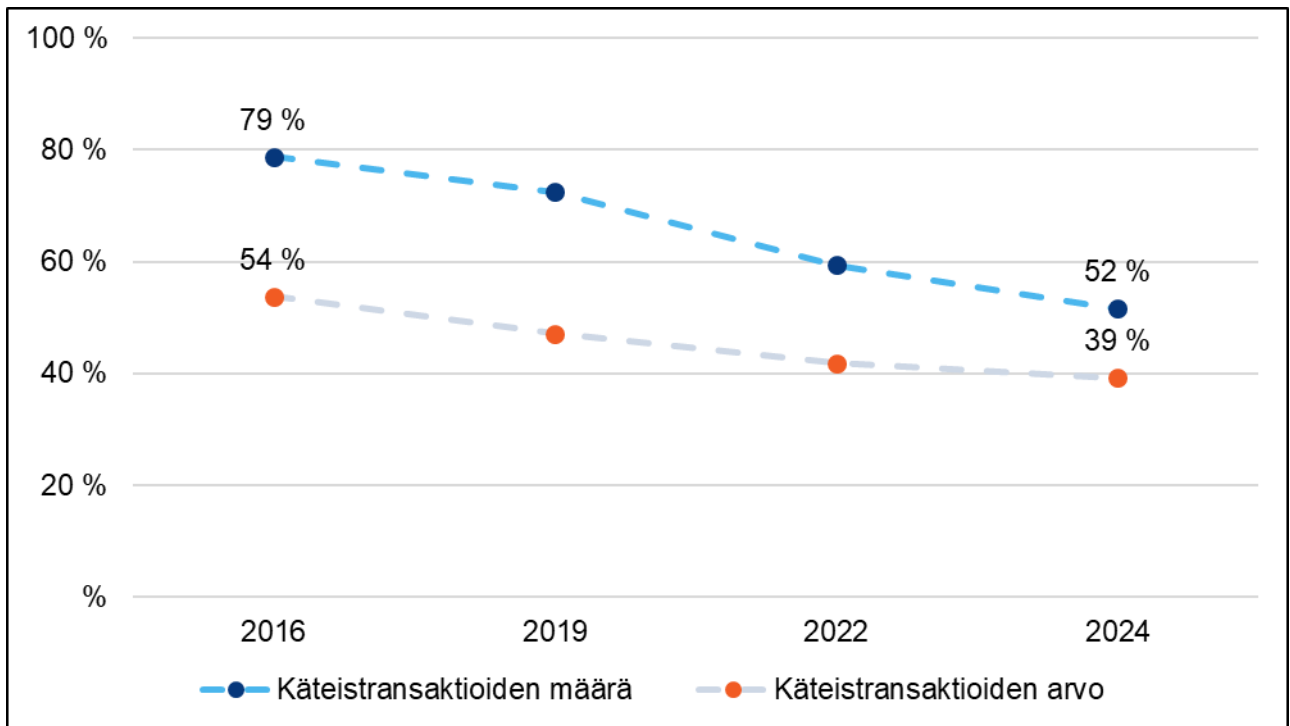
"Käteisilmoitus" ei ole virallinen ilmoitusvelvollisten käyttämä ilmoitusluokka tai indikaattori, vaan nimitystä käytetään yksinomaan tässä selvityksessä kuvaamaan epäilyttävän liiketoimen ilmoituksia, jotka sisältävät yhden tai useamman käteisindikaattorin. Epäilyttävän liiketoimen ilmoitus on tässä yhteydessä siinä mielessä harhaanjohtava, että kyseessä voi olla esim. pankin asiakkaan tekemät lukuisat käteisnostot tai -panot, jotka eivät ole varsinaisia liiketoimia. Tässä selvityksessä ilmoituksella viitataan epäilyttävän liiketoimen ilmoitukseen, jos ei toisin mainita.

Vuoden 2023 loppuun asti käytössä olleet indikaattorit on aineistossa yhdistetty uusien, niitä vastaavien indikaattoreiden kanssa. Tällaisia indikaattoreita ovat epätavallinen käteisnosto, epätavallinen käteispano, epätavallinen maksujärjestely, epätavallinen tilisiirto/-siirtoja, epätavallinen vakuutustapahtuma sekä epätavallinen valuutanvaihto. Uudet indikaattorit ovat muuten samat, mutta niissä transaktioita kuvataan epäilyttäväksi epätavallisen asemesta.

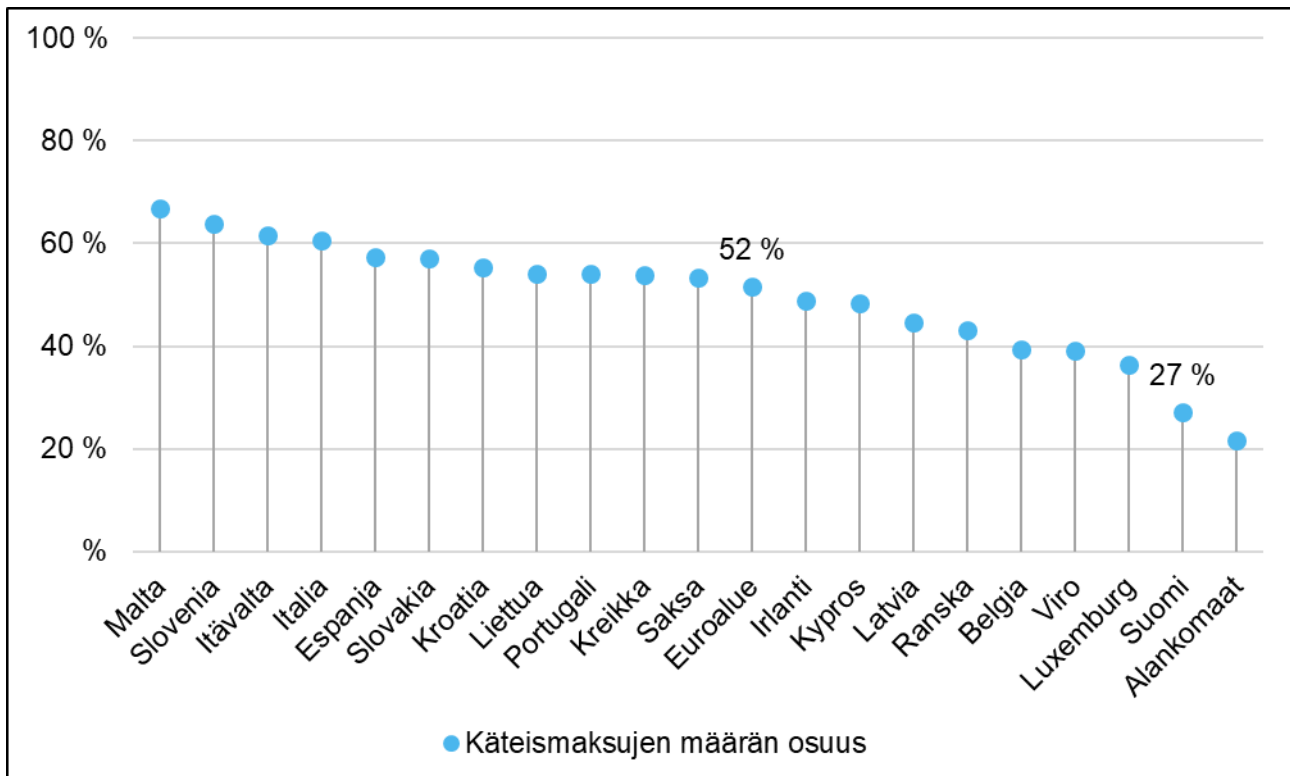
Selvityksessä on lisäksi tarkasteltu käteisilmoituksiin liittyviä indikaattoreita, transaktioita sekä tiedonluovutuksia ja rikosnimikkeitä. Kokonaiskuvan hahmottamiseksi analyysissä on hyödynnetty myös Tullin käteiskuljetustilastoja sekä Suomen Pankin ja Euroopan keskuspankin käteisen käyttöä kuvaavia tilastoja.

3 Käteinen raha euroalueella

Euroopan keskuspankki (2024) on tarkastellut euroalueen kuluttajien maksutottumuksia SPACE-tutkimuksessaan vuosina 2019, 2022 ja 2024. Sekä käteistransaktioiden määrä että niiden yhteenlaskettu arvo ovat laskeneet viime vuosina tasaisesti (kuva 1). Vuonna 2024 käteistransaktioiden **määrän** osuus myyntipisteissä (point of sale, POS) tapahtuneista transaktioista oli 52 prosenttia ja yhteenlasketun **arvon** osuus 39 prosenttia kaikista maksutavoista. Käteistransaktioiden määrän osuus oli laskenut 27 prosenttiyksikköä vuodesta 2016, mutta käteistransaktioiden arvo vain 15 prosenttiyksikköä.

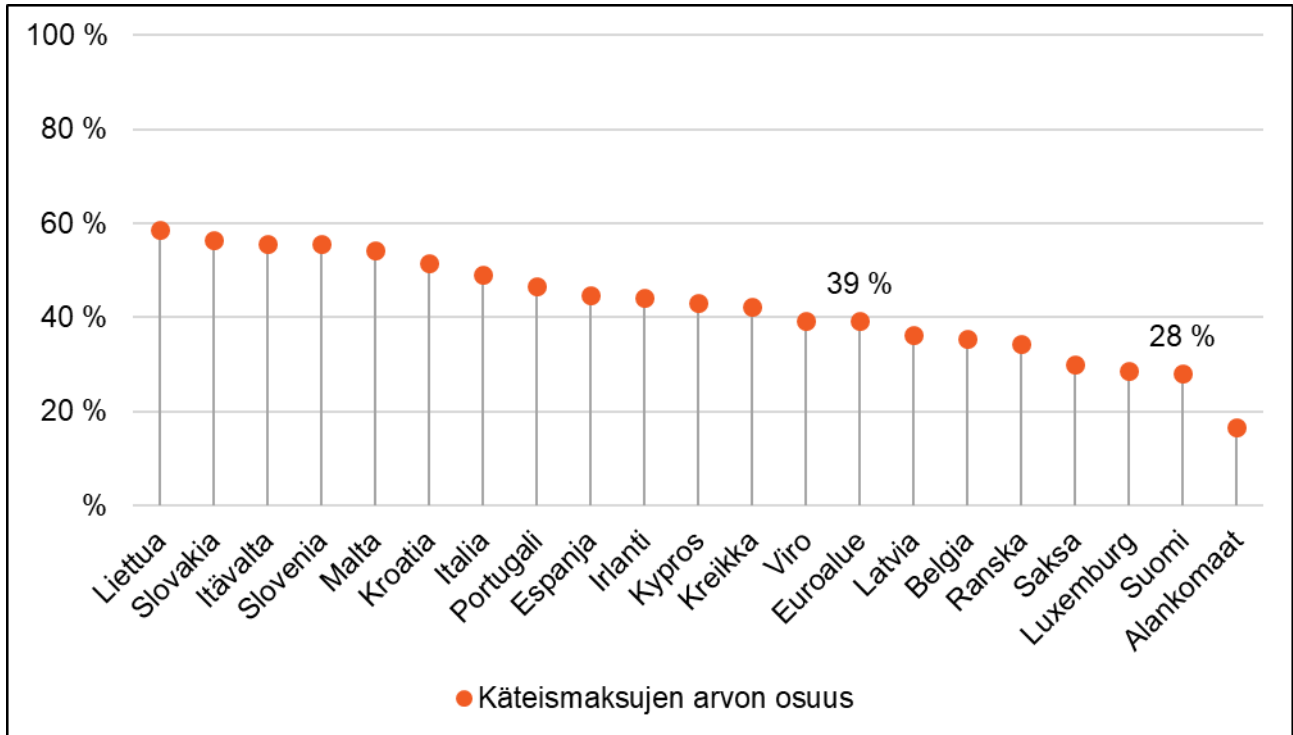
Kuva 1 Käteismaksujen määrän ja arvon suhteelliset osuudet myyntipisteissä tapahtuneista transaktioista euroalueella. Osuus kaikista maksutavoista. Lähde: Euroopan keskuspankki (2024).

Kuva 2 Käteismaksujen määrän suhteelliset maakohtaiset osuudet myyntipisteissä tapahtuneista transaktioista euroalueella. Osuus kaikista maksutavoista. Lähde: Euroopan keskuspankki (2024).

Merkittävää kuitenkin on, että myyntipisteissä käteinen oli edelleen selvästi yleisin maksutapa euroalueella vuonna 2024. Toiseksi yleisin maksutapa oli korttimaksu 39 prosentin osuudella. Korttimaksujen yhteenlasketun arvon osuus oli kuitenkin käteismaksujen osuutta suurempi.

Myyntipisteissä tapahtuneiden käteismaksujen **määrän** suhteellinen osuus oli Suomessa (27 %) euroalueen toiseksi pienin vuonna 2024 (kuva 2). Vain Alankomaiden (22 %) suhteellinen osuus oli pienempi. Yli puolessa (55 %) euroalueen maista käteismaksujen osuus kaikista transaktioista on kuitenkin yli 50 prosenttia. Vuonna 2024 suhteellisesti eniten käteismaksuja tehtiin Maltalla (67 %), Sloveniassa (64 %) ja Itävallassa (62 %).

Kuva 3 Käteismaksujen yhteenlasketun arvon suhteelliset osuudet myyntipisteissä tapahtuneista transaktioista euroalueella. Lähde: Euroopan keskuspankki (2024).

Myös myyntipisteissä tapahtuneiden käteismaksujen **arvon** suhteellinen osuus oli laskenut vuoden 2016 54 prosentista 39 prosenttiin vuonna 2024. Korttimaksujen arvossa mitattu suhteellinen osuus euroalueella oli 45 prosenttia vuonna 2024. Kuitenkin edelleen kuudessa (30 %) euroalueen maassa käteismaksujen osuus oli myös arvossa mitattuna suurin. Käteismaksujen arvon osuus oli suurin Liettua (59 %), Slovakiassa (56 %) ja Itävallassa (56 %).

Luvut viestivät siitä, että vaikka esimerkiksi Suomessa ja muissa Pohjoismaissa maksuliikenne digitalisoituu kovaa vauhtia, on käteisen käyttö euroalueella edelleen varsin yleistä. Esimerkiksi käteismaksujen arvon 39 prosentin suhteellinen osuus tarkoittaa käytännössä satojen miljardien vuosittaisista maksuliikennettä yksin euroalueella. Käteisen laajamittainen käyttö myös lisää käteisen hyväksyttävyyttä maksuvälineenä ja voi vaikuttaa esimerkiksi siihen, miten muissa euroalueen maissa suhtaudutaan käteistransaktioiden tarkkailuun sekä rahanpesulainsäädännön kehittämiseen ja soveltamiseen käteistransaktioiden osalta.

Laajamittainen käteisen käyttö muissa euroalueen maissa myös mahdollistaa paremmat edellytykset rahanpesulle ja itsepesulle. Muista Pohjoismaista poiketen Suomella ei ole omaa valuutaa, mikä tekee ulkomaille kohdistuvan rahaliikenteen seuraamisesta sekä käteisen alkuperän

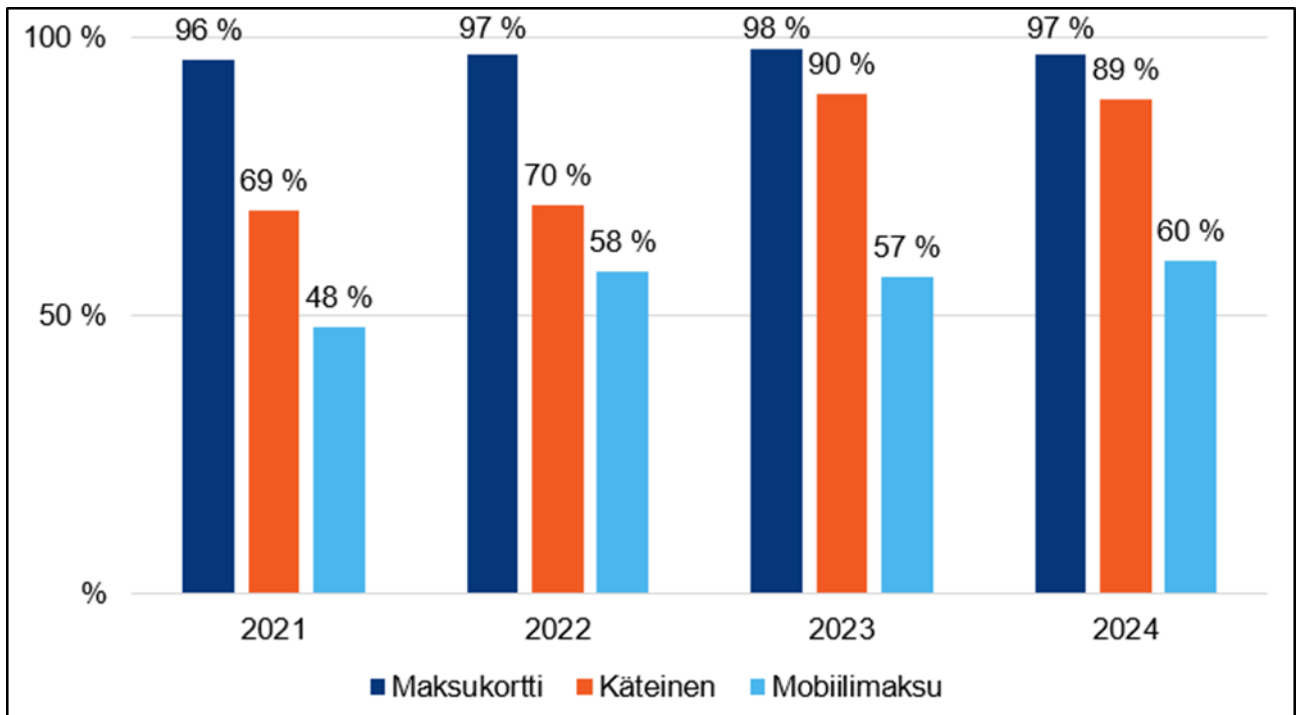
toimentamisesta entistä vaikeampaa. Suomen lainsäädäntö ei myöskään velvoita antamaan ilmoitusta edes yli 10 000 euron arvoisista käteisvaroista, mikäli matkustaminen tapahtuu EU-alueen sisällä. Tämä muodostaa merkittävän riskin rahanpesun estämisen näkökulmasta, koska käteisen rahan kuljettaminen toiseen maahan on yksi keskeisistä tavoista pyrkiä häivyttämään rikoksella hankittujen varojen alkuperä.

Europolin (2015) *Why is cash still king?* -raportin mukaan suurten euroseteleiden (100–500 e) kysyntä oli pysynyt vakaana, vaikka niitä ei ollut yleisesti käytetty maksuvälineenä. Vuonna 2014 suurin eli 500 euron seteli kattoi yli 30 prosenttia kierrossa olevien euroseteleiden yhteenlasketusta arvosta. Suuret eurosetelit mahdollistavat käteisen pakkaamisen huomattavasti pienemään tilaan esimerkiksi käteisen salakuljettamiseksi maiden rajojen yli. Rikolliset voivat jopa maksaa 500 euron setelistä sen nimellisarvoa korkeamman hinnan, kun pienempiä seteleitä muutetaan suuremmiksi.

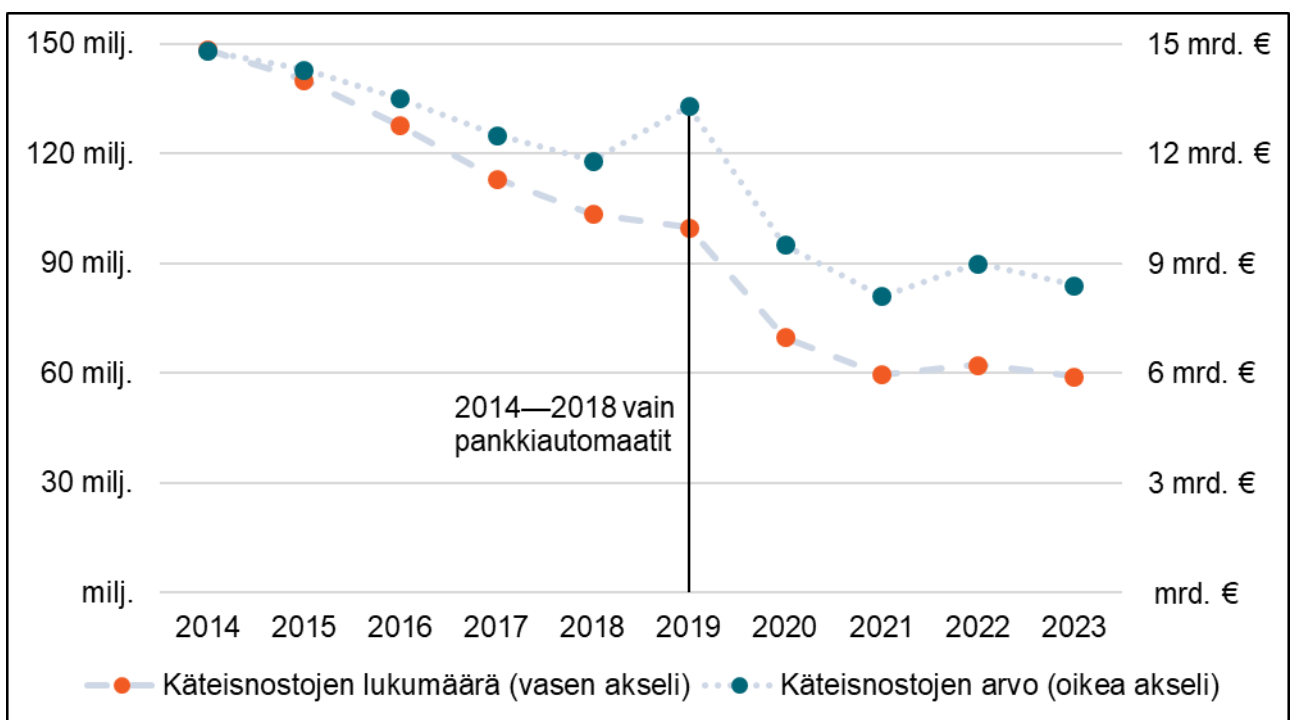
3.1 Käteinen Suomessa

Suomessa maksukortti on ollut jo pitkään yleisin maksutapa (Suomen Pankki, 2025). Suomen Pankin vuoden 2024 kuluttajakyselyssä 83 prosenttia vastaajista ilmoitti maksukortin yleisimmäksi käyttämäkseen maksutavaksi. 2020-luvulla myös mobiilimaksu on yleistynyt maksutapana. Kyselyssä mobiilimaksu (6 %) ilmoitettiin käteismaksun (7 %) kanssa lähes yhtä usein yleisimmäksi maksutavaksi. Vastanneista yhteensä 90 prosenttia kertoi käyttävänsä pääasiassa kortti- tai mobiilimaksua.

Kuitenkin kyselyyn vastanneista jopa 89 prosenttia kertoi käyttävänsä käteistä maksutapana (kuva 4). Vastaukset ovat todennäköisesti subjektiivisia, sillä käteinen voidaan mieltää käytössä olevaksi maksutavaksi, vaikka sitä käytettäisiin vain harvoin. Kyselyn mukaan käteistä käytetään eniten henkilöiden välisiin maksuihin. Yleisesti käteistä käytetään kyselyn mukaan myös silloin, jos sitä on sattumalta käytettävissä tai muilla maksutavoilla ei voi maksaa.

Kuva 4 Suomalaisien käyttämät maksutavat, prosenttiosuus kuluttajista. Lähde: Suomen Pankin kuluttajakysely maksutavoista ja käteisestä. Lähde: Suomen Pankki (2025).

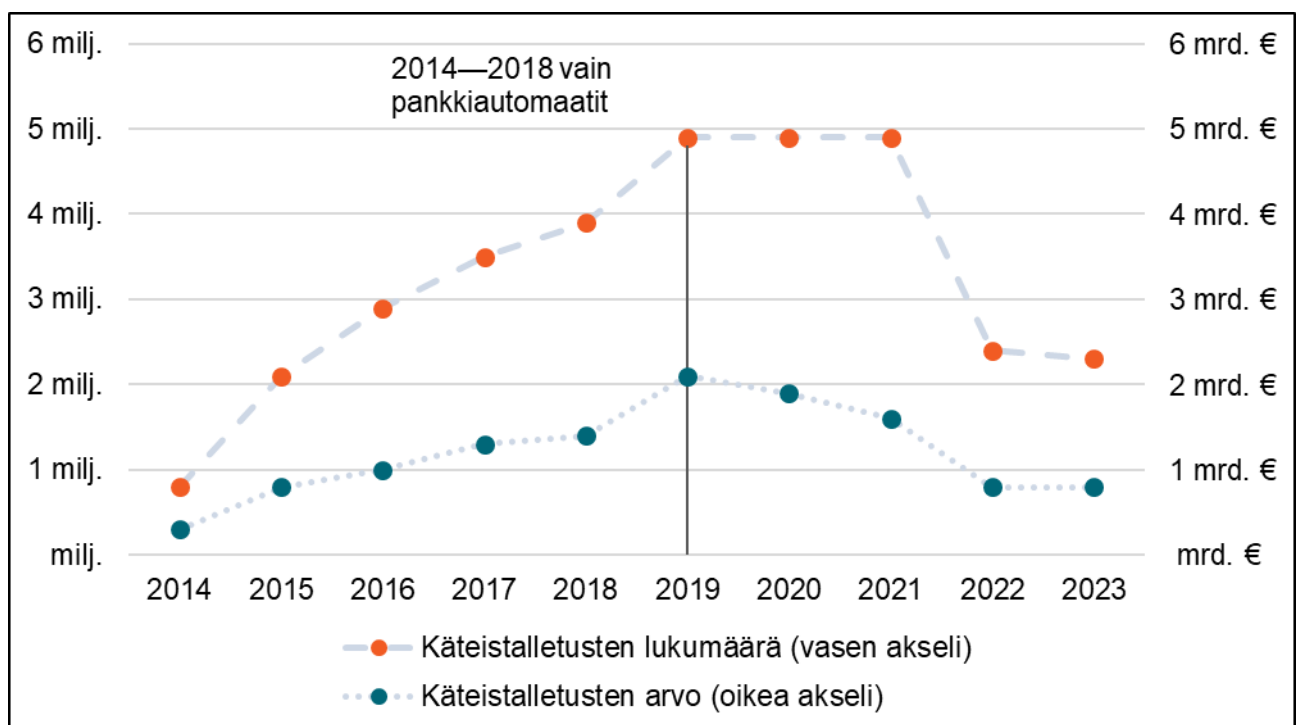
Kuva 5 Käteisnostojen lukumäärä sekä yhteenlaskettu arvo. Automaattinostot sisältävät myös ulkomailta suomalaisilla pankkikorteilla tehdyt nostot. Vuodesta 2019 alkaen aineisto sisältää myös pankkikonttorit ja POS-terminaalit. Lähde: Suomen Pankki (2024).

Kuten muissakin Pohjoismaissa, Suomessa sekä käteisen käyttö maksuvälineenä että käteisnostojen määrä ja arvo ovat laskeneet tasaisesti 2000-luvun alusta (Sisäministeriö, 2024). Suomen Pankin (2024) maksuliiketilastojen mukaan käteisnostojen **lukumäärä** oli vuonna 2023 noin kolmannes vuoden 2014 käteisnostojen lukumäärästä (kuva 5). Lisäksi käteisnostojen **arvo**

vuonna 2023 oli 8,4 mrd. euroa, mikä on noin puolet vuoden 2014 käteisnostojen arvosta (kuva 5).

Merkille pantavaa Suomen Pankin maksuliiketilastoissa on käteisnostojen kokonaisarvo. Vaikka käteismaksujen suhteellinen osuus voi prosenttiosuutena tarkasteltuna vaikuttaa vähäiseltä, on kierrossa olevan käteisen määrä useita miljardeja euroja. Lisäksi sekä Euroopan keskuspankki että Suomen Pankki voivat esittää kierrossa olevan käteisen määrästä vain arvioita, mikä edelleen vaikeuttaa käteisliikenteen seurantaakin euroalueella kuin kansallisestikin.

Kuvassa 6 on käteistalletusten lukumäärän sekä yhteenlasketun arvon kehitys vuosina 2014–2023. Talletusten lukumäärässä ja yhteenlasketussa arvossa on tapahtunut notkahdus vuoden 2021 jälkeen, mitä ennen määrässä ja arvossa mitattuna talletukset olivat lisääntyneet tasaisesti.

Kuva 6 Käteistalletusten lukumäärä sekä yhteenlaskettu arvo. Vuodesta 2019 alkaen aineisto sisältää myös pankkikonttorit. Lähde: Suomen Pankki (2024).

4 Huomioita käteisen käytöstä rikollisuudessa

4.1 Käteisen kuljettaminen

Rahanpesu ymmärretään usein kolmiosaisena prosessina, jonka ensimmäisessä vaiheessa rikoksella hankitut varat pyritään sijoittamaan lailliseen rahoitusjärjestelmään (Kaski & Isoaho, 2021, s. 14). Toisessa vaiheessa varojen rikollinen alkuperä pyritään häivyttämään tai peittämään ja lopuksi kolmiosaisessa mallissa rikoshyöty palautetaan laillisille markkinoille.

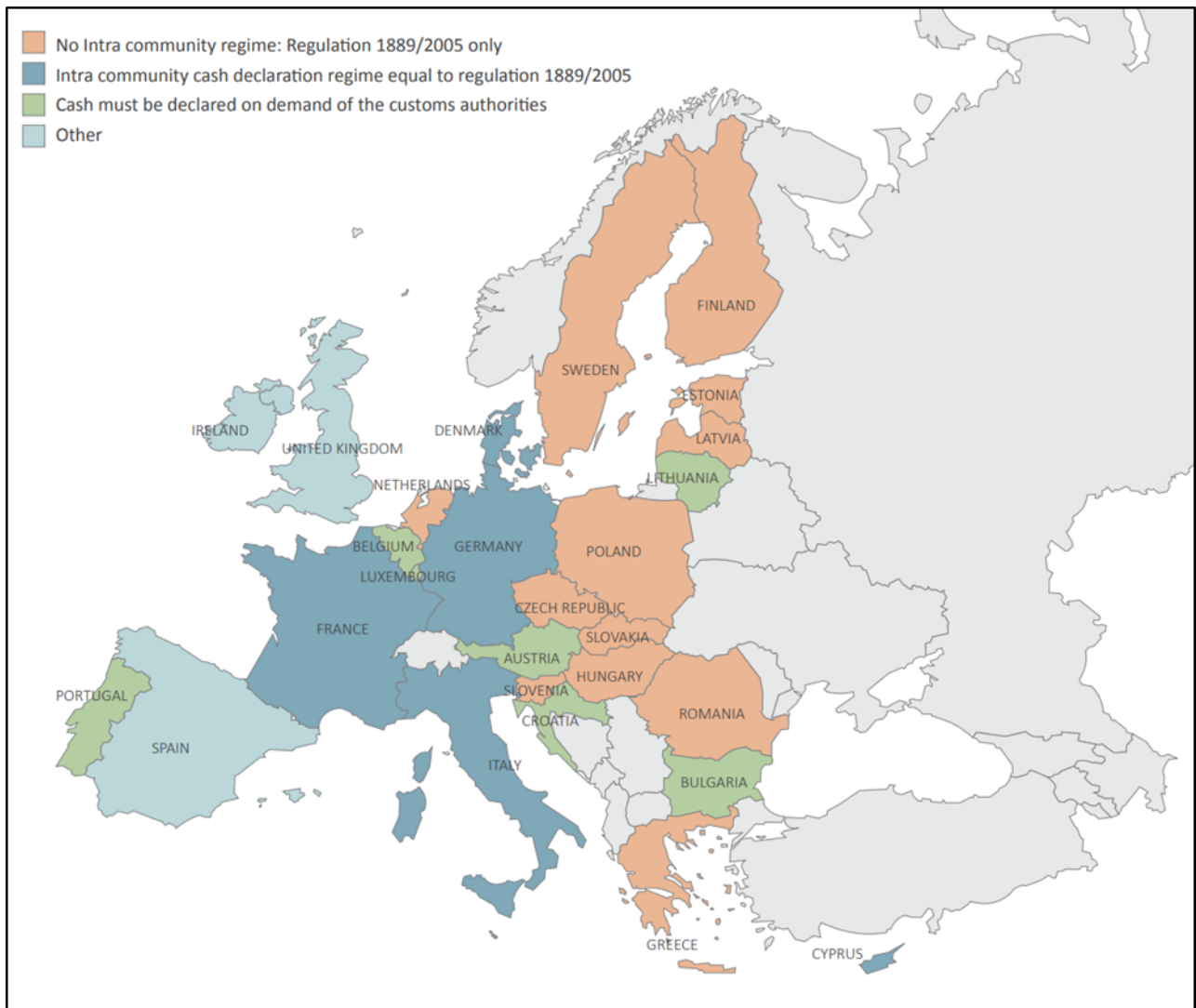
Esimerkiksi Soudijnin (2016) mukaan käteisen rahan kohdalla kolmiosainen malli ei useinkaan toteudu sellaisenaan. Hänen mukaansa käteisen rahan siirtäminen itsessään on keskeinen osa

rahanpesua, eikä rikollisen varjotalouden tarpeisiin tarkoitettuja varoja ole läheskään aina edes tarkoitus sijoittaa lailliseen rahoitusjärjestelmään.

FATF:n (2015) raportti korostaa, että vaikka käteisen rahan fyysinen siirtäminen on yksi vanhimmista ja tavanomaisimmista rahanpesun muodoista, on sen merkitys edelleen täysin keskeinen. Vuoden 2015 kyselyyn vastanneista maista suurin osa ilmoitti rahan salakuljetuksen olevan kasvava ongelma. Raportti myös korosti monikansallista yhteistyötä käteiskuljetuksilla tapahtuvan rahanpesun estämiseksi. Myös Europolin (2023) arvion mukaan käteisen kuljetus on edelleen laajamittaista.

Erityisesti suurten käteissummien kuljettaminen ulkomaille rahanpesutarkoituksessa tuottaa kuitenkin merkittäviä kustannuksia rikollisjärjestöille (Soudijn & Reuter, 2016). Kuljetusten kokonaiskustannukset ovat yleensä noin 10–15 prosenttia, mutta ne saattavat nousta jopa lähelle 20 prosenttia kuljetuksen arvosta. Erinäisiä käteisen salakuljettamiseen liittyviä kustannuksia ovat muun muassa komissio pienten seteleiden vaihtamisesta suuriksi, käteismuulien palkkiot ja matkustuskustannukset, piilottamisesta aiheutuvat kustannukset, takavarikot sekä rahanvälittäjien palkkiot.

Kuljetuksiin liittyvät kustannukset sekä useissa maissa tapahtuva käteisen käytön asteittainen hiipuminen voivat kannustaa rikollisia siirtymään vaihtoehtoihin toimintatapoihin. Käteiseen rahaan liittyy kuitenkin monia vertaansa vailla olevia ominaisuuksia, kuten vahva anonymiteetti sekä hyväksyttävyyys.

Kuva 7 EU-maiden lainsäädäntö tarjoaa hyvät edellytykset talousalueen sisällä tapahtuville käteiskuljetuksille. Lähde: Europol (2015).

Kuvassa 7 yllä on kuvattuna rajat ylittäviä käteiskuljetuksia ohjaavat säännökset EU:ssa. Useissa EU-maissa, kuten Suomessa, talousalueen sisällä tapahtuvia käteiskuljetuksia ei täydy ilmoittaa rajaviranomaiselle, ja EU-alueen ulkopuolelle suuntautuvista käteiskuljetuksista vain yli 10 000 euron arvoiset kuljetukset on ilmoitettava. Säännös koskee käteisen rahan lisäksi muuta helposti rahaksi muutettavaa varallisuutta.

Rahanpesun estämisen näkökulmasta on ristiriitaista, että rahanpesulaki (Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, 444/2017) edellyttää ilmoitusvelvolliselta asiakkaan tuntemista ja henkilöllisyyden todentamista esimerkiksi tapauksissa, joissa asiakkuus on satunnainen ja liiketoimen suuruus tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien suuruus yhteensä on vähintään 10 000 euroa. Samanlaisia vaatimuksia ei kuitenkaan esitetä EU-alueelle suuntautuvilla käteiskuljetuksilla, vaikka käteiskuljetukset itsessään on tunnistettu yhdeksi rahanpesun muodoksi.

4.1.1 Kommentti: Ukrainalaiset rahakuriireina

Europol (2025) epäilee rahanpesurikoksista epäiltyjen Ukrainan kansalaisten käyttäneen hyväksi EU-maiden tarjoamaa tilapäistä suojelua. Venäjän hyökkäyssotaa paenneet ukrainalaiset sekä muiden maiden kansalaiset ovat kuljettaneet mukanaan muun muassa säästämäänsä varoja

käteisenä, kun varallisuutta on haluttu suojata sodan vaikutuksilta. Marraskuussa 2024 pidätetyt erään rikollisverkoston jäsenet hyödynsivät lainsäädäntöä, joka mahdollistaa käteissiirrot eri maiden välillä. Rajatarkastuksissa varallisuuden lähteeksi ilmoitettiin esimerkiksi saatu perintö. Europolin mukaan useiden rikollisverkoston käteismuulien jäädessä kiinni rikolliset siirtyivät hyödyntämään kryptovaroja suurten käteiskuljetusten sijaan.

Eurostatin tilaston mukaan 69 910 ukrainan kansalaisella sekä 315 venäjän kansalaisella oli tilapäisen suojelun oleskelulupa maaliskuussa 2025. On mahdollista, että tilapäisen suojelun oleskelulupiin liittyy kohonnut rahanpesun sekä pakotteiden kiertämisen riski.

Rahanpesun selvittelykeskus on tunnistanut Ukrainan sotaan liittyvänä ilmiönä myös Venäjän kansalaisten tekemät varainsiirrot Suomeen – usein käteisenä (Sisäministeriö, 2024, s. 35).

Tilapäisen suojelun hakijoiden hyväksikäyttö on kuitenkin vain yksi esimerkki siitä, miten rikolliset opportunistisesti hyödyntävät kriisejä omassa toiminnassaan. Käteistä rahaa ulkomaille kuljettavat useat toimijat, kuten rikollisverkostojen omat kuriirit, ammattimaiset rahanvälittäjät sekä satunnaiset yksityishenkilöt.

4.1.2 Hawalat

Hawala tarkoittaa vuosisatoja vanhaa rahansiirtojärjestelmää, jota hyödynnetään edelleen laajalti erityisesti Etelä-Aasiassa, Lähi-idässä ja Afrikassa (FATF, 2023). Hawalalla tarkoitetaan yleisesti ottaen rahanvälitysjärjestelmää, joka mahdollistaa käteissiirrot virallisen pankkijärjestelmän ulkopuolella. FATF:n mukaan tulisi kuitenkin puhua "hawaloista ja muista samankaltaisista palveluntarjoajista" (hawala and other similar service providers eli HOSSPs).

Hawaloiden ja muiden samankaltaisten palveluntarjoajien kautta on mahdollista tehdä kansainvälisiä rahansiirtoja pankkijärjestelmän ulkopuolella ja siirtää tai vastaanottaa rahaa tai sitä vastaava arvo henkilöltä toiselle. Hawalat ja muut toimijat tasaavat tilinsä vasta myöhemmin esimerkiksi käteiskuljetusten tai vaihtokaupan avulla.

Toiminta liittyy usein tiettyyn maantieteelliseen alueeseen tai etniseen ryhmään ja se on yleistä alueilla, missä pankkipalveluita ei ole saatavilla. Transaktiota varten pyydetään usein vain välttämättömät tiedot, kuten lähettäjän nimi, vastapuoli sekä lähetyksen yksilöivä tunnus.

Hawaloiden ja muiden samankaltaisten palveluntarjoajien toimintaan liittyy merkittävä rahanpesun riski, ja järjestelmää käytetään myös väärin rikoksella hankittujen varojen siirtämiseksi sekä terrorismin rahoittamiseksi. Osa toiminnasta on luvanvaraista, mutta erityisesti epäviralliseen toimintaan liittyy korkea rahanpesun riski. Kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviossa hawala-toiminta on sijoitettu korkeimmalle riskitasolle neljä asteikolla 1–4 (Kaski & Isoaho, 2021, s. 32).

Hawala-toiminnassa liikuteltavilla varoilla on tunnistettu olevan yhteyksiä vakavaan sekä järjestäytyneeseen rikollisuuteen, ja myös useat muut maat ovat tunnistaneet HOSSPs-toimintaan liittyvän rahanpesun riskin korkeaksi (Ks. esim. FATF (2013)). Lisäksi jotkin hawalat ja muut samankaltaiset toimijat palvelevat yksinomaan rikollisten tarpeita.

4.2 Itsepesu

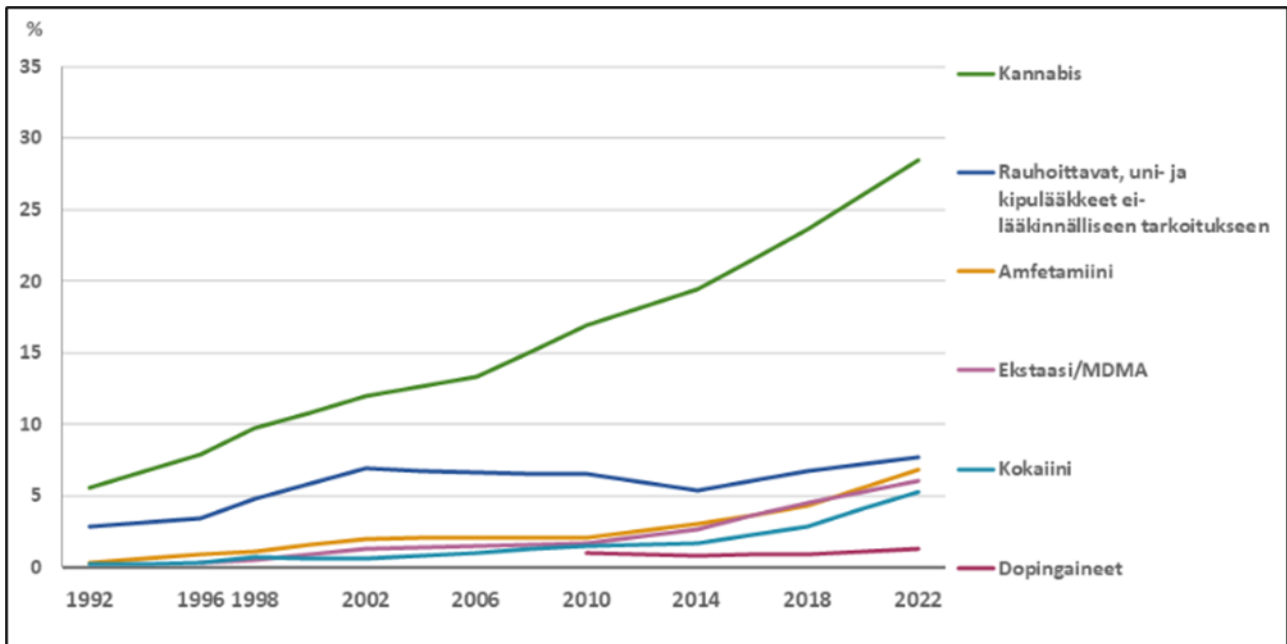
Caulkins ja Reuter (2022) ovat ehdottaneet, että alle puolet – mahdollisesti vain neljännes – huumekaupan tuotoista pestään systemaattisesti. Tämä selittyy sillä, että huumekaupan tuotot jakautuvat usean tason ja toimijan kesken, jolloin yksittäisen toimijan voitot jäävät mahdollisesti suhteellisen vähäisiksi. Erityisesti huumekaupan alimmalla tasolla voitot käytetään usein arkipäiväisiin menoihin sekä kulutushyödykkeisiin, kuten vaatteisiin ja elektroniikkaan.

Suomalaista järjestäytynyttä rikollisuutta käsittelevän tutkimuksen mukaan 1.1.2005–30.6.2013 tehdyistä vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvistä takavarikoista 63 prosenttia käsittelee omaisuutta, joka koostui lähes yksinomaan käteisestä (Petrell & Houtsonen, 2016). Toinen merkittävä takavarikoidun omaisuuden luokka oli kulkuneuvot, pääasiassa autot ja moottoripyörät.

Toisaalta myös yritykset ovat rikollisille tärkeä työkalu sekä rikoksenteossa että laittomasti hankitun varallisuuden menestyksellisessä hallinnassa (Junninen, 2025, s.14). Europolin arvion mukaan jopa 80 prosenttia järjestäytyneestä rikollisuudesta hyödyntäisi jollakin tavalla elinkeinoelämää ja noin puolella rikollisryhmistä ja -verkostoista olisi joko omia yrityksiä tai vahva kytkös yritystoimintaan. Suomessa tehdyn selvityksen perusteella suomalaisella järjestäytyneellä rikollisuudella on selkeä jalansija suomalaisessa elinkeinoelämässä. Järjestäytyneeseen rikollisuuteen kytkeytyvät yritykset hoitavat velvoitteensa heikosti, minkä lisäksi niitä voidaan hyödyntää myös rikollisesta toiminnasta saadun rikoshyödyn rahanpesuun.

Tästä huolimatta tutkimuskirjallisuus viittaa myös siihen, että merkittävää osaa rikollisuudesta saaduista tuotoista – erityisesti huumausainekaupasta – pidetään käteisenä tai muuna helposti likvidoitavana omaisuutena. Tämä mahdollisesti johtaa usein rikoksella hankitun rahallisen hyödyn itsepesuun. Edellä esitettyjen havaintojen valossa on mahdollista, että myös Suomessa erityisesti huumausainekauppaan liittyvä merkittävä rahanpesun riski kohdistuu ulkomaille suuntautuviin käteisvirtoihin.

4.3 Käteinen huumausainerikollisuudessa

Kuva 8 Kannabista tai muita aineita joskus elämänsä aikana kokeilleiden tai käyttäneiden osuudet 15–69-vuotiaassa suomalaisessa väestössä 1992–2022, %. Lähde: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (2023).

Suomessa huumausaineiden käyttö on kasvanut tasaisesti viimeisen kahden vuosikymmenen aikana (kuva 8), mistä johtuen myös huumausainekaupan laskennallinen arvo on kasvanut. Laskennallista arvoa on kasvattanut erityisesti kokaiinin käytön lisääntyminen ja sen korkea hinta.

Huumausainekauppaan liittyy leimallisesti käteisen rahan käyttö. Vaikka huumausaineita tilataan enenevässä määrin myös verkosta, jolloin maksu tapahtuu usein kryptovaluutoilla, on katukaupassa maksutapana usein käteinen.

Huumausainekaupassa liikkuvaa käteistä rahaa ei välttämättä edes yritetä sijoittaa lailliseen rahoitusjärjestelmään. Huumausainekaupasta syntyviä käteisvaroja voidaan myös kuljettaa ulkomaille, käyttää irtaimen omaisuuden hankkimiseen tai niillä voidaan rahoittaa uusia huumausaine-eriä.

4.3.1 Kommentti: Huumausainekauppa Suomessa – puolen miljardin markkina?

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos THL arvioi jätevesitutkimuksessaan, että amfetamiinin laskennallinen markkina-arvo oli Suomessa 120–150 miljoonaa euroa ja kokaiinin 87–96 miljoonaa euroa vuonna 2024 (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 2025). Jätevesitutkimusten perusteella amfetamiinin laskennallinen markkina-arvo oli noin kaksinkertaistunut ja kokaiinin jopa kymmenkertainen vuodesta 2014. Jätevesitutkimusten sekä muiden julkisten lähteiden perusteella on mahdollista arvioida, että Suomen vuosittaisen huumausainekaupan laskennallinen arvo on useita satoja miljoonia euroja.

Tilastokeskus arvioi jo vuonna 2002, että huumausainekaupan laskennallinen arvo takavarikkojen perusteella olisi ollut 130–250 miljoonaa euroa vuonna 2001 (Tilastokeskus, 2002). Tämä olisi vastannut 0,2–0,4 prosenttia kyseisen vuoden yksityisestä kulutuksesta. Suomessa kotitalouksien kulutusmenot olivat käyvin hinnoin vuonna 2023 noin 134,8 miljardia euroa, josta 0,3

prosenttia on noin 400 miljoonaa euroa. Takavarikkoihin perustuviin arvioihin liittyy kuitenkin huomattavaa epävarmuutta.

Toisaalta huumausainekaupan suhteellinen osuus yksityisestä kulutuksesta on todennäköisesti kasvanut huumausaineiden käytön lisääntyessä. Suhteellista osuutta nostaa erityisesti kokaiinin yleistynyt käyttö ja sen korkea hinta.

Käteisilmoituksista laskettu käteistransaktioiden kokonaissumma oli keskimäärin noin 51 miljoonaa euroa vuosittain 2016–2024. Lisäksi käteisilmoituksiin liittyvissä tiedonluovutuksissa yleisimmät rikosnimikkeet vuonna 2024 olivat törkeä petos ja törkeä maksuvälinepetos. Käytännössä huumausainemarkkina on satojen miljoonien eurojen kokonaisuus, jonka mittakaava ei käy ilmi rahanpesuilmoituksista.

On todennäköistä, että huumausainekaupassa merkittävä rahanpesun riski liittyy ulkomaille suuntautuviin käteiskuljetuksiin, joiden havaitseminen ja seuraaminen on vaikeaa. Lisäksi merkittävä osa huumausainekaupan tuotoista todennäköisesti käytetään rikoksentekijän toimesta huumausainekaupan eri tasoilla, jolloin kyseessä on itsepesu.

Huumausainekaupan tuottoja pyritään pesemään myös systemaattisesti. Tekotapoja on kuitenkin varsin monia, mikä hankaloittaa kokonaiskuvan muodostamista.

4.3.2 Case-esimerkki: Anom-tutkinta

Ulkomailta johdetun rikollisorganisaation epäiltiin tuoneen maahan noin 1 700 kiloa huumausaineita kesän 2020 ja kesän 2021 välillä (Poliisi, 2022). Alankomaista ja Espanjasta salakuljetetut huumeet toimitettiin rahtiliikenteen mukana Suomeen. Poliisi sai maahantuoduista huumausaineista takavarikkoon noin 500 kiloa. Huumausaineiden katukauppa-arvoksi arvioitiin noin 100 miljoonaa euroa.

Poliisi pääsi maahantuontiorganisaation jäljille rikollisten välisen viestittelyn kautta. Epäillyt käyttivät Anom-puhelinsovellusta, joka oli Yhdysvaltain liittovaltion poliisi FBI:n kehittämä.

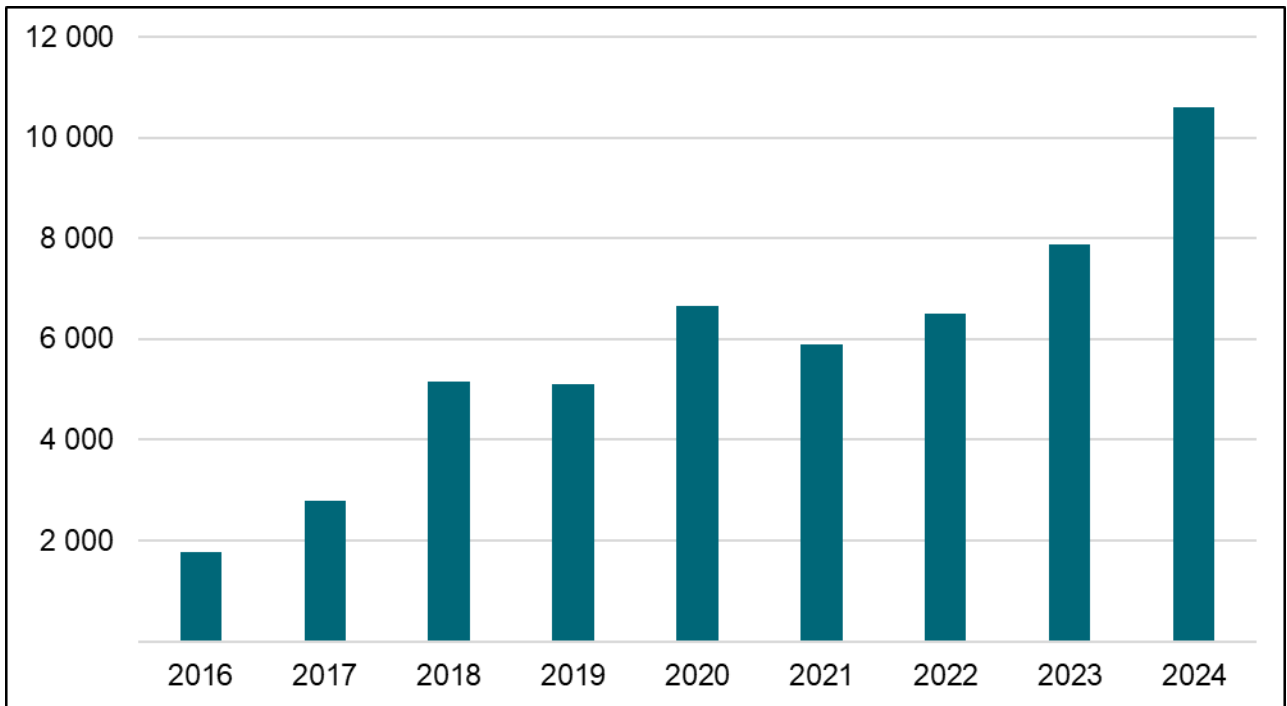
Merkittävä osa huumausaineista toimitettiin Kaakkois-Suomeen, josta ne levitettiin eteenpäin. Kaakkois-Suomen poliisilaitos takavarikoi tutkinnan aikana käteistä 260 000 euroa.

Kuitenkin esitutkinnan mukaan käteistä rahaa on loppuvaiheessa liikutettu satoja tuhansia euroja viikossa, ja esimerkiksi yksin yhden suomalaisen epäillyn kautta epäiltiin liikkuneen 1,2 miljoonaa euroa.

Käteisen rahan kerääminen, siirtäminen ja toimittaminen on ollut jatkuvaa. Huomattava määrä käteistä on onnistuttu siirtämään ainakin Suomen viranomaisten ulottumattomiin.

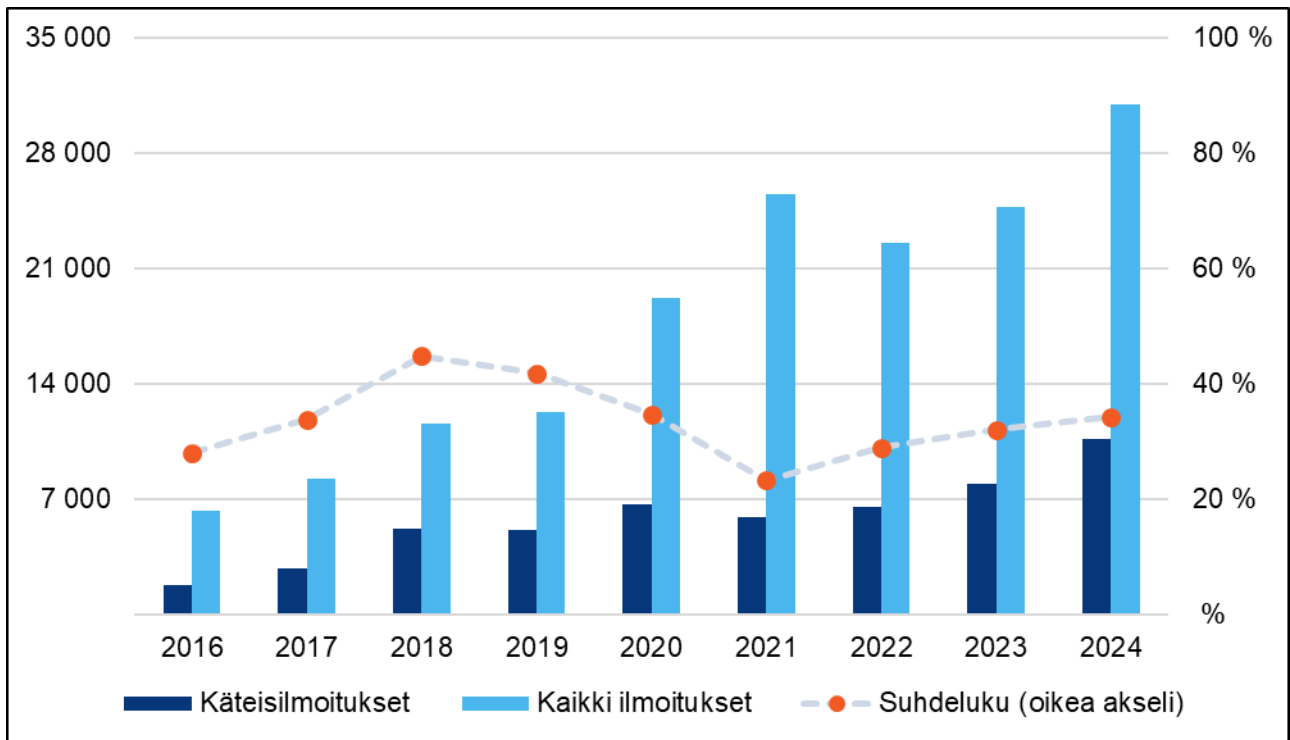
5 Analyysi

5.1 Ilmoitukset ja indikaattorit

Kuva 9 Käteisilmoitusten – eli epäilyttävän liiketoimen ilmoitusten, jotka sisältävät yhden tai useamman käteisindikaattorin – lukumäärän kehitys.

Käteisilmoitusten eli yhden tai useamman käteisindikaattorin sisältävien epäilyttävän liiketoimen ilmoitusten määrä on noin kuusinkertaistunut 2016–2024 (kuva 9). Vuonna 2016 käteisindikaattorin sisältäviä ilmoituksia oli 1 765, kun vuonna 2024 niitä oli jo 10 597. Ilmoitusten määrän kehitys on ollut varsin lineaarista, eikä perättäisten vuosien välillä ole havaittavissa esimerkiksi poikkeavaa kasvua tai laskua ilmoitusten määrässä.

Kuva 10 Käteisilmoitusten määrän osuus kaikista epäilyttävän liiketoimen ilmoituksista.

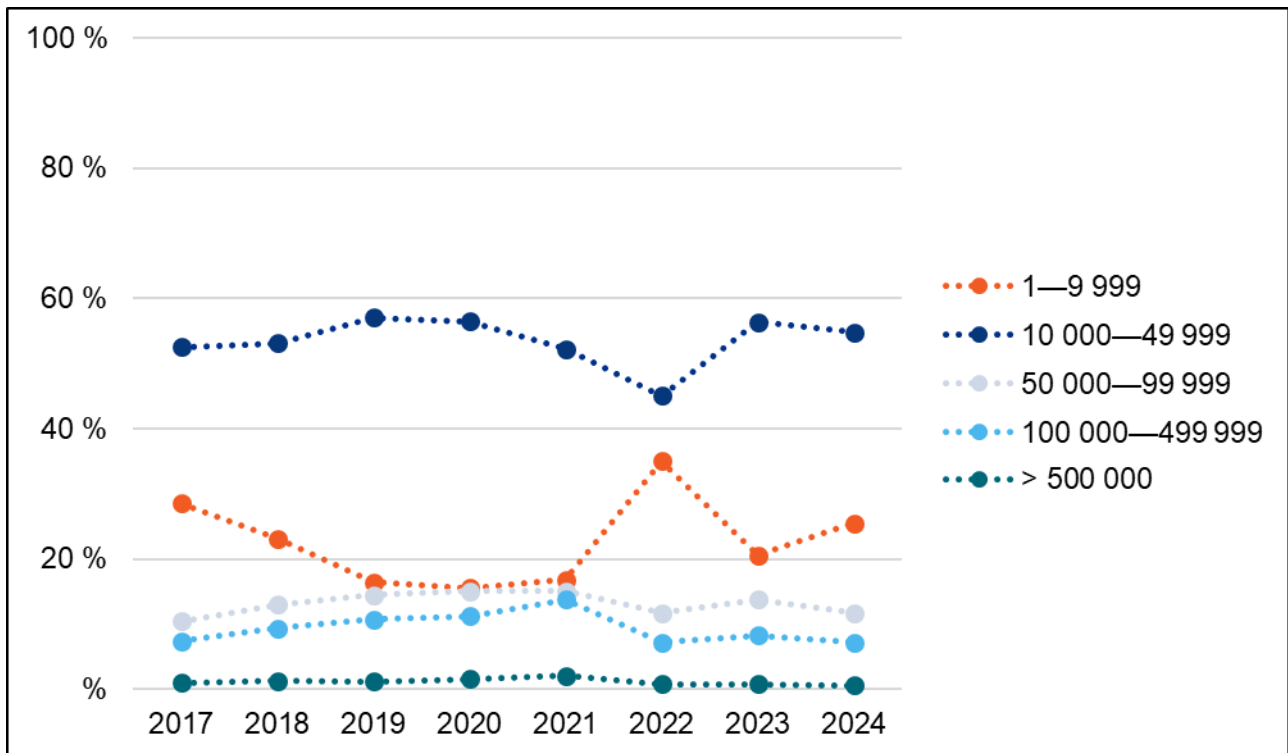
Vaikka käteisilmoitusten määrä on absoluuttisesti moninkertaistunut 2016–2024, on niiden osuus kaikista ilmoituksista pysynyt tasaisena, noin 30 prosentissa. Vuosina 2018 (45 %) ja 2019 (42 %) käteisindikaattorin sisältävien ilmoitusten osuus nousi yli 40 prosenttiin kaikista ilmoituksista, ja vuonna 2021 niiden suhteellinen osuus laski 23 prosenttiin. On kuitenkin mahdollista, että nämä muutokset selittyvät normaalilla vaihtelulla, eivätkä kyseiset vuodet poikkea tilastollisesti merkitsevästi muista vuosista.

Europolin (2015) mukaan vuonna 2015 käteisen käyttö oli yleisin syy epäilyttäviä transaktioita koskeville ilmoituksille Euroopan unionissa. EU-alueella yli 30 prosenttia epäilyttävää transaktiota koskevista ilmoituksista sisälsi jonkin käteisindikaattorin. Myös Suomessa ilmoitusvelvollisten tekemistä STR-ilmoituksista keskimäärin noin kolmasosa on sisältänyt yhden tai useamman käteisindikaattorin. Suomi ei siis tässä suhteessa poikkea EU-maiden keskiarvosta, vaikka Suomen talous on verraten digitalisoitunut.

Taulukko 1 Käteisilmoitusten lukumäärät ilmoittajaluokittain vuosina 2016–2024.

Ilmoittajaluokka	Ilmoitusten määrä
Luottolaitos	49 891
Rahoituspalveluja tarjoava (ei Fivan valvottava)	1 339
Maksulaitos tai rekisteröity maksupalveluntarjoaja (sis. valuutanvaihdon)	429
Virtuaalivaluuttapalvelun tarjoaja	238
Huolehtimisvelvoitteen mukainen viranomainen	165
Rahapeliyhteisö	107
Liike- tai ammattitoimintana kirjanpitotehtäviä toimeksiannosta hoitava	66
Yrityspalvelujen tarjoaja	42
Ulkomaisen luotto- ja rahoituslaitoksen sivukonttori	38
Muu viranomainen kotimaa	24
Tilintarkastaja	22
Vakuutusyhtiö tai työeläkevakuutusyhtiö	11
Panttilainauslaitos	5
Liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvä tai välittävä siltä osin kuin otetaan vastaan maksusuorituksena käteistä vähintään 10 000 euroa	4
Kiinteistönvälitysliike tai vuokrahuoneiston välitysliike	3
Muu viranomainen	3
Muu	2
Poliisi	1
Pankki	1
Yhteensä	52 391

Taulukkoon 1 on koottu ilmoitusten yhteenlasketut määrät 2016–2024 ilmoittajaluokittain. Selvästi eniten käteisindikaattorin sisältäviä ilmoituksia tekevät luottolaitokset. Luottolaitosten asema on ollut täysin keskeinen kautta tarkastelujakson, eikä niiden tekemien ilmoitusten suhteellisessa osuudessa ole tapahtunut merkittävää muutosta.

Kuva 11 Summa-indikaattoreiden osuudet suhteessa muihin summa-indikaattoreihin. Esimerkiksi vuonna 2022 summa-indikaattorin 1–9 999 osuus kaikista summa-indikaattoreista oli 35 prosenttia.

Kuvaan 11 on koottu käteisilmoituksissa käytettyjen summa-indikaattoreiden osuudet suhteessa muihin summa-indikaattoreihin. Yleisimmin on käytetty summa-indikaattoria 10 000–49 999, joskin vuonna 2022 indikaattoria 1–9 999 käytettiin lähes yhtä usein kaikista summa-indikaattoreista.

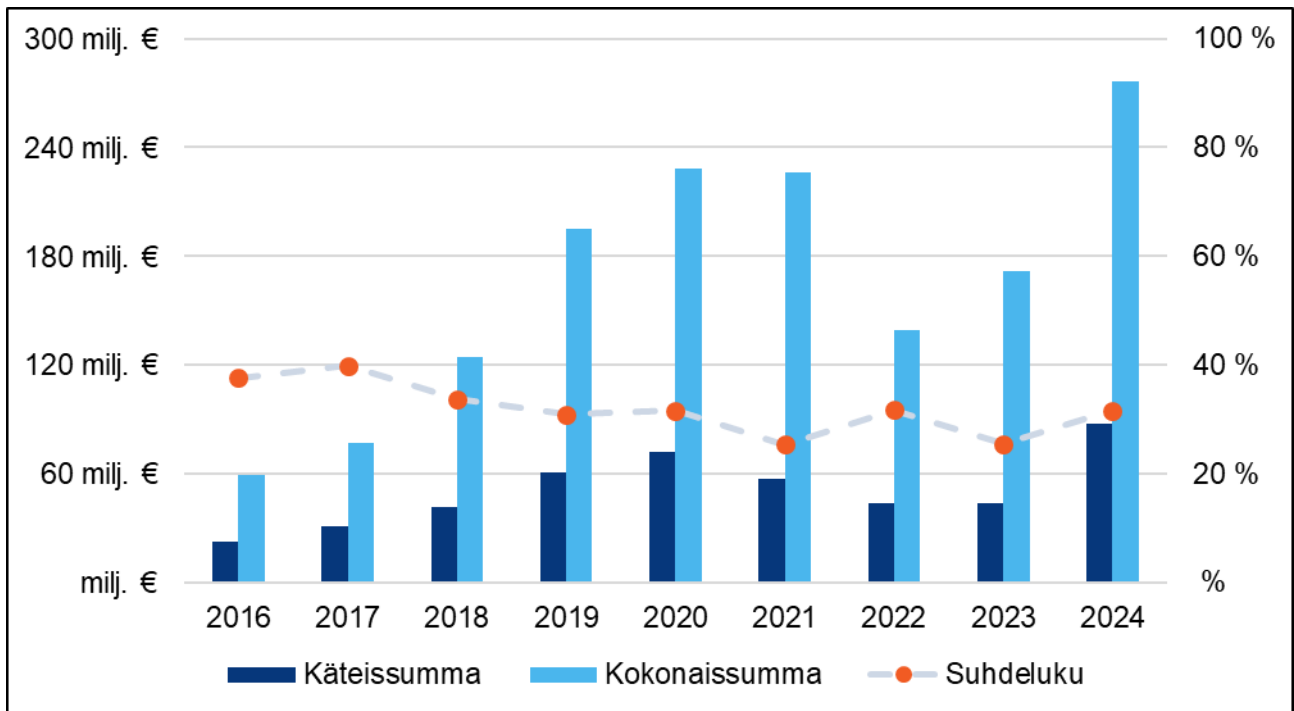
Taulukko 2 Käteisilmoituksissa yleisimmin käytetyt indikaattorit. Taulukosta on poistettu summaindikaattorit. Käteisilmoituksia oli tarkastelujaksolla yhteensä 52 391, ja yhteen ilmoitukseen voi liittyä useampi indikaattori.

Indikaattori	Osuus ilmoituksista
Lukuisia käteisnostoja	52,8 %
Epäilyttävä tilisiirto/-siirtoja	48,9 %
Puutteellinen varojen alkuperäselvitys	42,2 %
Lukuisia käteispanoja	37,8 %
Poikkeaa asiakasryhmän normaalista toiminnasta	29,8 %
Varojen kierrätys	25,6 %
Maksuhäiriöasiakas	25,6 %
Epäilyttävä käteisnosto	22,9 %
Poikkeaa asiakkaan normaalista toiminnasta	21,8 %
Epäilyttävä käteispano	19,6 %
Epäilyttävä maksujärjestely	9,9 %
Epärationalinen toiminta	5,9 %
Rikos havaittavissa	5,3 %
Varoja jäädytettävissä	2,6 %
Petos	2,5 %
Asetettu ottosulku	2,1 %
Liiketoimelle ei taloudellista tarkoitusta	2,1 %
Maksuja useilta tahoilta tai useille tahoille	1,9 %
Valuutanvastaanottoja eri lähettäjiä	1,6 %
Käteisen tuonti maahan	1,6 %
Bulvaanin käyttö	1,6 %
Muu	1,4 %
Käteisen vienti maasta	1,4 %
Virtuaalivaluutta	1,1 %
Veropetos	0,9 %

Taulukkoon 2 on koottu käteisilmoituksissa yleisimmin käytetyt indikaattorit. Kaikkiaan käteisilmoituksia tarkastelujaksolla tehtiin 52 391. Yhteen ilmoitukseen voi liittyä yksi tai useampi indikaattori. Ajallinen tarkastelu ei paljastanut merkittävää vaihtelua indikaattoreiden käytössä esimerkiksi eri vuosien välillä, vaan keskeiset indikaattorit ovat pysyneet pääosin samoina.

Indikaattoreiden käytöstä on tulkittavissa, että usein ilmoitusvelvolliset ilmoittavat käteisen käytöstä itsessään, mutta käteisen alkuperä tai käyttötarkoitus jää epämääräiseksi. Tästä kertoo myös esimerkiksi petos-indikaattorin käyttö. Rahanpesun selvittelykeskuksen vuoden 2024 vuosikertomuksen mukaan vuonna 2024 selvittelykeskus vastaanotti yhteensä 10 138 petoksiin liittyvää ilmoitusta, mikä vastasi yli kolmannelle kaikkien riskiperusteisten ilmoitusten kokonaismäärästä (KRP, 2025). Kuitenkin käteisilmoituksissa petos-indikaattoria on koko tarkastelujaksolla (2016–2024) käytetty yhteensä vain 1 299 kertaa.

Myöskään käteisen maasta vienti tai tuonti ei juuri näy käteisilmoituksissa indikaattoreiden perusteella, vaikka käteiskuljetuksiin liittyy korkea rahanpesun riski. Käteisen maasta viennin tai tuonnin havaitseminen tai valvominen on kuitenkin ilmoitusvelvollisille äärimmäisen hankalaa.

Kuva 12 Käteisindikaattorin sisältäviin ilmoituksiin merkityt käteissummat, kokonaissummat sekä niiden suhdeluku.

Käteisilmoitukset voivat sisältää sekä käteistransaktioita että muita transaktioita, kuten tilisiirtoja. Ilmoitukseen voi liittyä esimerkiksi epäilyttävä tilisiirto, josta saadut varat on nostettu käteiseksi. Käteissummalla tarkoitetaan tässä yhteydessä käteisilmoituksiin merkittyjä käteistransaktioita, kuten käteisnostoja ja -panoja. Kokonaissummalla tarkoitetaan käteisilmoituksiin merkittyjä kaikkia transaktioita.

Käteisilmoituksista yhteenlaskettu käteissumma on koko tarkastelujaksolla yhteensä noin 461 miljoonaa euroa eli keskimäärin noin 51 miljoonaa euroa vuodessa. Käteisilmoituksiin merkittyjen kaikkien transaktioiden kokonaissumma on noin 1 498 miljoonaa euroa eli noin 166 miljoonaa euroa vuodessa. Kuten kuvasta 12 on havaittavissa, käteissumman osuus suhteessa kokonaissummaan on pysynyt lähes muuttumattomana läpi tarkastelujakson.

Käteisilmoituksiin merkityt transaktiosummat ovat pääosin melko pieniä, keskimäärin noin 1 400 euroa. Yhteen ilmoitukseen voi liittyä useampia transaktioita, joissa on käytetty käteistä. Vain erittäin harvoissa ilmoituksissa (0,12 %) yhteenlaskettu käteissumma ylitti 100 000 euroa. Kuitenkin näiden ilmoitusten yhteenlaskettu käteissumma oli noin 17 prosenttia kaikkien käteisilmoitusten yhteenlasketusta käteissummasta. Suuria käteistransaktioita sisältävät ilmoitukset ovat siis harvinaisia, mutta arvossa mitattuna niiden osuus voi olla merkittävä.

Käteisilmoitusten määrä on siis kasvanut samassa suhteessa kaikkien ilmoitusten kanssa. Havainto on mielenkiintoinen sikäli, että esimerkiksi huumausaineiden käyttö Suomessa on lisääntynyt 1992–2022 (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2022). On todennäköistä, että huumausaineiden käytön lisääntymisen myötä huumausainekaupassa liikkuu yhä enemmän käteistä rahaa, mikä ei kuitenkaan näy käteissumman suhteellisen osuuden kasvuna epäilyttävän liiketoimen ilmoituksissa. Myös käteisilmoituksista yhteenlaskettu käteissumma vaikuttaa vaatimattomalta, kun sitä verrataan huumausainekaupan laskennalliseen arvoon, joka on todennäköisesti satoja miljoonia euroja. Lisäksi Suomessa tehdään vuosittain usean miljardin euron edestä

käteisnostoja ja -talletuksia, joihin suhteutettuna käteissumman osuus on vuositasolla alle prosentin luokkaa.

Toisaalta havainto on mielenkiintoinen, koska käteisen käyttö taloudessa on vähentynyt, kuten luvussa kolme havaittiin. Tästä huolimatta käteissumman osuus epäilyttävän liiketoimen ilmoituksissa on pysynyt lähes muuttumattomana. Mikäli rikollinen toiminta digitalisoituisi samaa vauhtia laillisen talouden kanssa, voisi käteissumman osuuden olettaa pienenneen.

5.1.1 Terrorismin rahoittaminen käteisilmoituksissa

Terrorismin rahoittamista koskevia rahanpesuilmoituksia, joihin liittyy yksi tai useampi käteisindikaattori, oli koko tarkastelujaksolla vain 69 kappaletta. Luku käsittää sekä TFR-ilmoitukset (terrorism financing report) että TFRT-ilmoitukset (terrorism financing report, includes transactions). Tarkastelujaksolla ei tehty yhtään TFRA-ilmoitusta (terrorism financing report, no transactions), joka sisältäisi yhden tai useamman käteisindikaattorin.

Taulukko 3 Yhden tai useamman käteisindikaattorin sisältävien TFR- ja TFRT-ilmoitusten lukumäärä.

Vuosi	Lukumäärä
2016	11
2017	5
2018	3
2019	5
2020	16
2021	3
2022	4
2023	7
2024	15
Yhteensä	69

Tarkastelujaksolla ilmoitusvelvolliset ovat tehneet lisäksi yhteensä 138 sellaista käteisilmoitusta, johon liittyy yksi tai useampi terrorismin rahoittamista kuvaava indikaattori. Tämä voi kertoa siitä, että kynnys TFR-ilmoituksen tekemiseen on korkeahko, ja ilmoitusvelvolliset käyttävät ennemmin sopivaa indikaattoria, mikäli he epäilevät kytköstä terrorismin rahoittamiseen.

Luottolaitokset ovat tehneet lähes yksinomaan sekä kaikki TFR- ja TFRT-ilmoitukset että sellaiset käteisilmoitukset, joihin liittyy jokin terrorismia koskeva indikaattori.

5.2 Ulkomaille suuntautuvat käteissiirrot

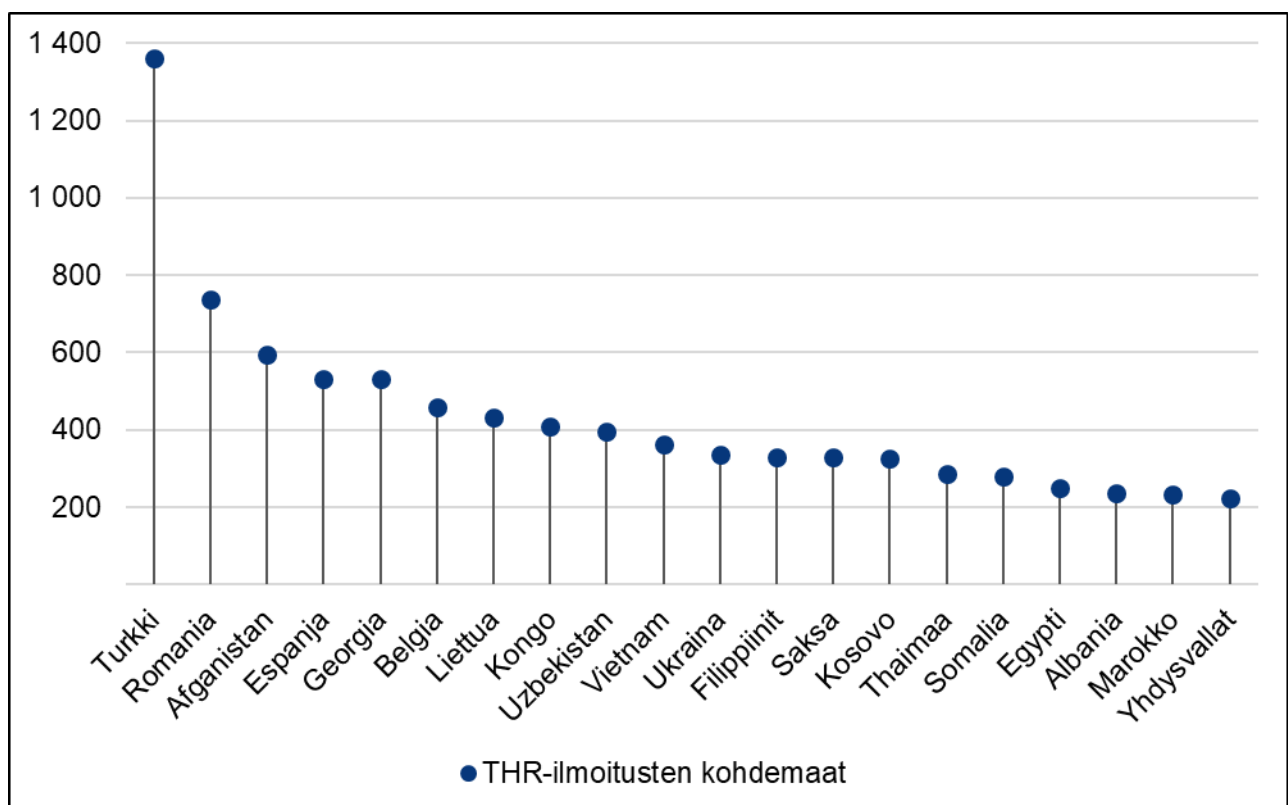
5.2.1 Rahanvälittäjät (muut kuin hawalat)

Kansainvälisiä käteisen rahan siirtoja tarjoavien toimijoiden kohdemaissa on mukana myös rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kannalta korkeariskisiä maita. Euroopan unionin (2024) mukaan tällaisia korkeariskisiä maita ovat kuvassa 13 näkyvistä kohdemaista Afganistan, Kongo ja Vietnam. Käteissiirtoja tarjoavat palvelut vaativat kuitenkin tunnistautumista sekä rahan lähettäjältä että vastaanottajalta.

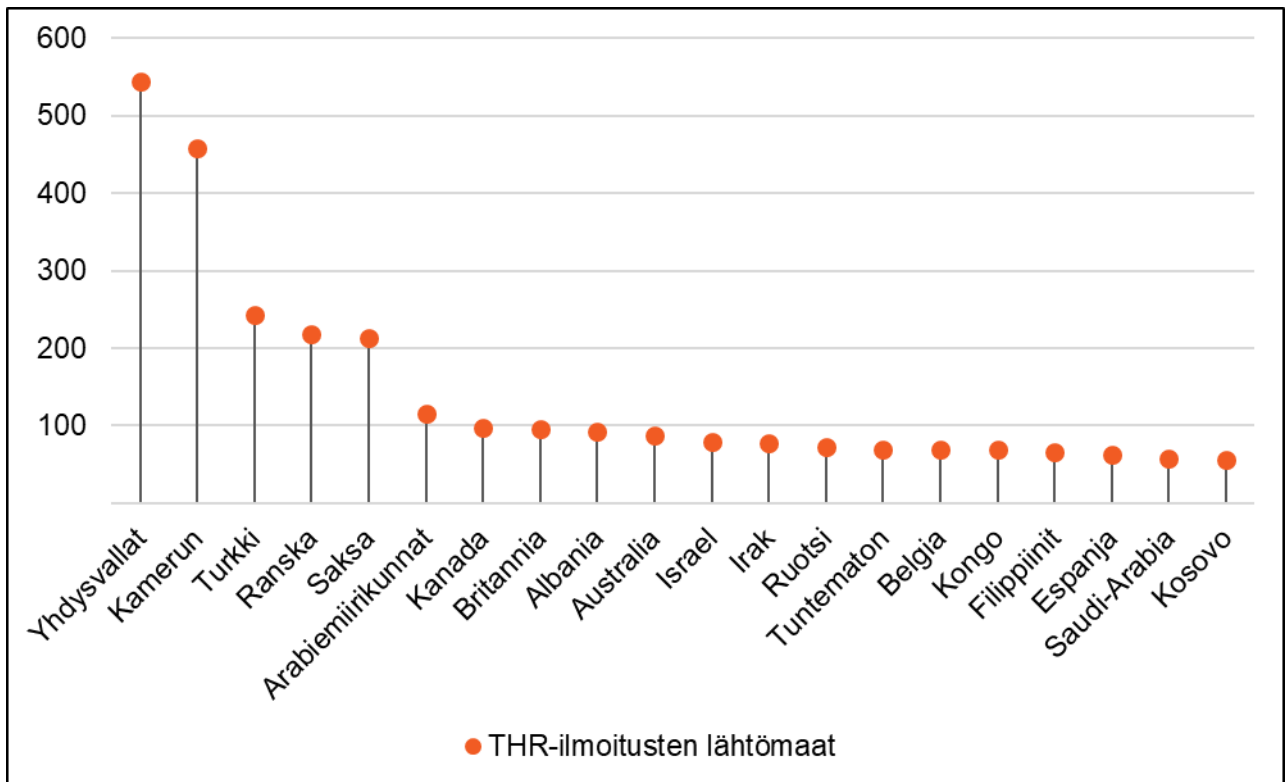
Kuvissa 13 ja 14 on kuvattuna rahanvälittäjien summarajailmoitusten (THR, treshold report) keskeisimmät kohde- ja lähtömaat ilmoitusten lukumäärän perusteella. Suomi oli kohdemaana yleisin, mutta se on jätetty kaaviosta pois, koska kiinnostuksen kohteena ovat ulkomaille suuntautuvat käteissiirrot.

Tarkastelujaksolla 8.1.2024–24.4.2025 summarajan ylittävien ilmoitusten arvo oli yhteensä noin 28 miljoonaa euroa. Summa sisältää sekä Suomeen saapuvat että täältä lähtevät rahansiirrot. Yksittäisen lähetyksen arvo on keskimäärin noin 1 500 euroa.

Rahanvälittäjien kautta saapuvien ja lähtevien rahansiirtojen volyymi oli vuonna 2024 yhteensä noin 20 miljoonaa euroa, kun taas esimerkiksi yksin Turkkiin suuntautuvien käteiskuljetusten arvo oli yhteensä noin 15,6 miljoonaa euroa vuonna 2024. Käteiskuljetuksia tarkastellaan yksityiskohtaisemmin alempana.

Kuva 13 THR-ilmoitusten 20 yleisintä kohdemaata ilmoitusten lukumäärän mukaan 8.1.2024–24.4.2025. Kaaviossa Suomi on jätetty pois tarkastelusta. Suomi oli kohdemaana 4 056 ilmoituksessa.

Kuva 14 THR-ilmoitusten 20 yleisintä lähtömaata ilmoitusten lukumäärän mukaan 8.1.2024–24.4.2025.

5.2.2 Tullin käteiskuljetustilastot

Kuvassa 15 on vuonna 2023 ja kuvassa 16 vuonna 2024 Suomesta EU-alueen ulkopuolelle suuntautuneet käteiskuljetukset, joista on tehty ilmoitus Tullille. EU:n lainsäädännön mukaan yli 10 000 euron arvoisista käteiskuljetuksista on tehtävä ilmoitus, jos ne suuntautuvat EU:n rajojen ulkopuolelle.

Tullin saamiin ilmoituksiin perustuvan käteiskuljetustilaston mukaan Suomesta EU-alueen ulkopuolelle vietiin noin 23 miljoonaa euron arvosta käteistä ja EU-alueen ulkopuolelta Suomeen tuotiin noin 8,8 miljoonan euron arvosta käteistä vuonna 2023. Vuonna 2024 vastaavat luvut olivat noin 21 miljoonaa euroa ja 2,1 miljoonaa euroa. Tuonnin arvoa on laskenut erityisesti Venäjältä tulevien käteiskuljetusten tyrehtyminen sen jälkeen, kun Suomen itärajan rajanylityspaikat suljettiin joulukuussa 2023. Ulkomaille suuntautuu mahdollisesti myös käteiskuljetuksia, joista ei ilmoiteta viranomaiselle. Tällaisia käteiskuljetuksia voivat tehdä esimerkiksi epäviralliset hawalatoimijat sekä rikollisverkostojen omat käteiskuriirit.

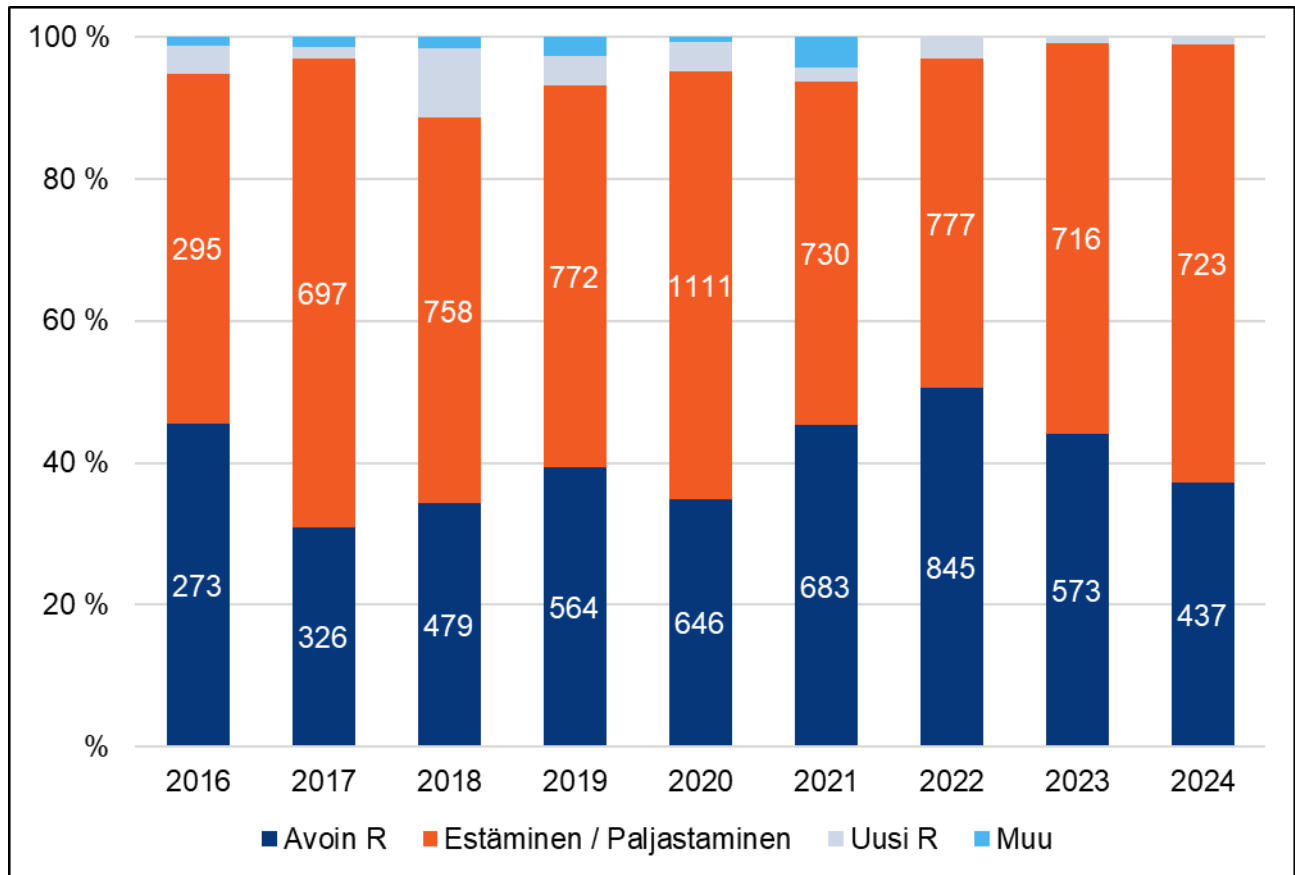

Kuva 15 Suomesta EU-alueen ulkopuolelle suuntautuvien käteiskuljetusten yleisimmät kohdemaat vuonna 2023.

Kuva 16 Suomesta EU-alueen ulkopuolelle suuntautuvien käteiskuljetusten yleisimmät kohdemaat vuonna 2024.

5.3 Tiedonluovutukset ja rikosnimikkeet

Kuva 17 Käteisilmoituksiin liittyvien tiedonluovutusten jakautuminen.

Yleisimmin käteisilmoituksiin liittyviä tiedonluovutuksia on tehty jo avoimna olevaan rikostutkintaan sekä toiminnan estämiseen tai paljastamiseen (kuva 17). Käteisilmoitusten perusteella avataan myös keskimäärin muutamia kymmeniä uusia rikostutkintoja vuosittain. Mielenkiintoista on, että tarkastelujaksolla eniten tiedonluovutuksia on tehty vuonna 2020 (1 848 kpl), minkä jälkeen tiedonluovutusten määrä on laskenut tasaisesti. Vain vuosina 2016 ja 2017 tehtiin vähemmän käteisilmoituksiin liittyviä tiedonluovutuksia kuin vuonna 2024, vaikka käteisilmoitusten määrä on kasvanut tarkastelujaksolla selvästi yhdessä kaikkien epäilyttävän liiketoimen ilmoitusten kanssa.

Eniten käteisilmoituksiin liittyviä tiedonluovutuksia ovat vastaanottaneet keskusrikospoliisi sekä verottajan yhdyshenkilö keskusrikospoliisissa. Sisäisten tiedonluovutusten jälkeen eniten tietoa on luovutettu suojelupoliisille sekä muille Suomen poliisilaitoksille. Myös käteisilmoitusten osalta on havaittavissa rahanpesun estämisen ja paljastamisen kansainvälistynyt luonne. Vaikka käteisilmoituksiin liittyviä tiedonluovutuksia ulkomaille on määrällisesti tehty varsin vähän, ovat ne selvästi lisääntyneet vuodesta 2018 alkaen. Eniten käteisilmoituksiin liittyviä tiedonluovutuksia on tehty Saksaan, Viroon, Norjaan sekä Belgiaan.

Taulukko 4 Käteisilmoituksiin liittyvien tiedonluovutusten yleisimmät rikosnimikkeet vuoden 2024 mukaan.

Rikosnimike	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Törkeä petos	34	40	44	104	117	85	104	61	66
Törkeä maksuvälinepetos	4	24	12	30	19	11	20	15	32
Törkeä rahanpesu	21	24	86	143	86	54	73	28	25
Rahanpesu	11	12	19	47	52	60	58	32	25
Petos	16	19	26	41	39	53	76	61	21
Törkeä huumausainerikos	4	9	16	51	54	55	38	36	11
Maksuvälinepetos	3		7	3	13	9	17	13	9
Huumausaineen käyttörikos	3	5	5	21	10	9	21	4	6
Törkeä kirjanpitorikos	42	68	81	128	103	47	42	19	6
Törkeä veropetos	52	56	67	59	64	33	32	14	5

Tiedonluovutuksiin liittyvien rikosnimikkeiden osalta käteisilmoitukset eivät olennaisesti poikkea kaikista epäilyttävän liiketoimen ilmoituksista (Valtiovarainministeriö, 2024, s. 44). Esimerkiksi vuonna 2022 rahanpesun selvittelykeskus luovutti eniten tietoja törkeää petosta koskeviin rikostutkintoihin. Myös vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla petosrikoksia koskeviin tutkintoihin luovutettiin eniten tietoja.

Havainto on mielenkiintoinen sikäli, että petosrikoksia tehdään usein tietoverkkoavusteisesti erinäisten huijausten sekä tietojenkalastelujen muodossa. Rikolliset pyrkivät saamaan uhria siirtämään varoja epäilyllyn haltuun, ja varojen siirtäminen tapahtuu useimmiten verkossa esimerkiksi verkkopankkitunnusten avulla. Petoksella hankittuja varoja voidaan pyrkiä nostamaan käteiseksi, mutta usein petosrikoksilla hankittuja varoja pyritään siirtämään ulkomaille.

Kuten aiemmin kuvattiin, on huumausainekauppa Suomessa huomattava markkina, jossa käteisen merkitys on täysin keskeinen. Kuitenkin esimerkiksi vuonna 2024 käteisilmoituksia koskevia tietoja luovutettiin vain 11 kertaa rikostutkintoihin, joissa nimikkeenä oli törkeä huumausainerikos.

6 Johtopäätökset

Käteisilmoitusten luonteessa tai määrässä ei ole tarkastelujaksolla tapahtunut merkittävää muutosta, joka perustavanlaatuisella tavalla muuttaisi käteisen merkitystä rahanpesuilmoituksissa. Kuitenkin käteisen käytöstä laillisessa taloudessa, rikollisuudessa sekä käteisilmoituksista itsensä on tehtävissä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kannalta varsin keskeisiä havaintoja.

Vaikka Suomen talous on jo pitkälle digitalisoitunut ja käteisen käyttö maksuvälineenä vähenee tasaisesti niin Suomessa kuin euroalueellakin, käytetään käteistä edelleen varsin laajamittaisesti. Euroalueen maiden lainsäädäntö vaihtelee myös esimerkiksi rajat ylittävien käteiskuljetusten suhteen. Käteisen laaja hyväksyttävyys tarjoaa edellytyksiä rahanpesulle varsinkin, jos käteinen onnistutaan kuljettamaan maahan, jossa käteistä käytetään enemmän suhteessa muihin maksutapoihin.

Käteisen merkitys rikollisuudessa on edelleen täysin keskeinen, vaikka tekniset innovaatiot, kuten kryptovarot, ovat mahdollistaneet rikollisuuden siirtymisen yhä laajemmin myös verkkoon.

Esimerkiksi huumausainekaupassa merkittävä osa transaktioista suoritetaan käteisellä, vaikka huumeita tilataan monesti myös pimeästä verkosta, jolloin maksu suoritetaan usein kryptovaluutoilla. Käteistä voidaan käyttää rikollisuudessa myös muun muassa palkkioiden, rikosten tekemiseksi tarvittavien välineiden sekä muiden juoksevien kulujen maksamiseen. Huumausainekaupassa käteisellä voidaan myös hankkia uusia huumausaine-eriä tai käyttää henkilökohtaisiin menoihin huumausainekaupan eri tasoilla.

Erityisesti käteisilmoituksissa käytettyjä indikaattoreita tarkastelemalla voidaan havaita, että ilmoitusvelvolliset kiinnittävät usein huomiota käteisen käyttöön itsessään, mutta tapahtumia voi olla vaikeaa liittää yksittäiseen rikoslajiin. Tästä kertoo esimerkiksi se, että petos-indikaattoria ei ollut juuri käytetty käteisilmoitusten yhteydessä, vaikka vuonna 2024 kolmasosa kaikista riskiperusteisista rahanpesuilmoituksista liittyi petosrikollisuuteen.

Myös huumausainekauppa on Suomessa erittäin todennäköisesti satojen miljoonien eurojen kokonaisuus, jonka mittakaava ei käy ilmi rahanpesuilmoituksista. THL:n jätevesitutkimusten mukaan erityisesti kokaiinin ja amfetamiinin käyttö on viime vuosina lisääntynyt Suomessa, mikä kasvattaa myös huumausainekaupan laskennallista arvoa. Käteisilmoitusten osuus kaikista epäilyttävän liiketoimen ilmoituksista on kuitenkin pysynyt lähes samana, ja käteisilmoituksiin liittyvissä tiedonluovutuksissa törkeä huumausainerikos oli nimikkeenä vasta neljänneksi yleisin vuonna 2024.

On todennäköistä, että merkittävä rahanpesun riski liittyy ulkomaille suuntautuviin käteiskuljetuksiin, jotka liittyvät olennaisesti myös huumausainekauppaan. Käteistä ulkomaille kuljettavat niin rikollisjärjestöt, ammattimaiset rahanvälittäjät kuin satunnaiset henkilötkin. EU:n sekä Suomen lainsäädännöt mahdollistavat huomattavien rahasummien kuljettamisen EU:n ulkopuolelle ja varsinkin EU-maiden välillä ilman, että käteiskuljetuksesta on tehtävä ilmoitus.

7 Lähteet

Caulkins, J. P., & Reuter, P. (2022). How much demand for money laundering services does drug selling create? Identifying the key parameters. *The International Journal of Drug Policy*, 103, 103652. <https://doi.org/10.1016/j.drugpo.2022.103652>

Euroopan keskuspankki. (2024). Study on the payment attitudes of consumers in the euro area 2024. Euroopan keskuspankki. <https://data.europa.eu/doi/10.2866/2856633>.

Euroopan unioni. (2024). Anti-money laundering and countering the financing of terrorism at international level. https://finance.ec.europa.eu/financial-crime/anti-money-laundering-and-countering-financing-terrorism-international-level_en

Europol. (2015). Why is cash still king?: A strategic report on the use of cash by criminal groups as a facilitator for money laundering. Publications Office. <https://data.europa.eu/doi/10.2813/698364>

Europol. (2023). European financial and economic crime threat assessment 2023 - The other side of the coin: an analysis of financial and economic crime. Publications Office of the European Union. DOI: 10.2813/105613

Europol. (2025, tammikuu 27). 23 underground bankers arrested. <https://www.europol.eu-ropa.eu/media-press/newsroom/news/23-underground-bankers-arrested>

FATF. (2015). Money laundering through the physical transportation of cash. <http://www.fatf-gafi.org/publications/methodsandtrends/documents/ml-through-physical-transportation-of-cash.html>

FATF. (2013). The role of Hawala and other similar service providers in money laundering and terrorist financing. FATF Report. <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/Role-of-hawala-and-similar-in-ml-tf.pdf.coredownload.pdf>

Junninen, Mika. (2025). Valtioneuvoston periaatepäättös järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan strategiasta ja toimenpideohjelmasta vuosille 2025–2030. Oikeusministeriön julkaisuja, mietintöjä ja lausuntoja 2025:7. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-069-7>

Kaski, I.-E., & Isoaho, A. (2021). Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2021. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2021:17. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-715-9>

Petrell, S., & Houtsonen, J. (2016). From bikers to entrepreneurs: The infiltration of motorcycle gangs into legitimate business in Finland. Teoksessa E. Savona, G. Berlusconi & M. Riccardi (toim.), *Organised Crime in European Businesses* (1. painos, s. 159–174). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315640617-14>

Poliisi. (2022, tammikuu 28). Esitutkinnat: Rikollisorganisaatio toi Suomeen 1700 kiloa huumeita vuoden aikana – paljastui viestittelynsä takia. <https://poliisi.fi/-/esitutkinnat-rikollisorganisaatio-toi-suomeen-1700-kiloa-huumeita-vuoden-aikana-paljastui-viestittelynsa-takia>

Sisäministeriö. (2024, marraskuu 12). Pohjoismaiden raportti rahanpesun riskeistä käteisen kuljettamisessa. <https://intermin.fi/-/10623/kateisen-kuljettamiseen-rajojen-yli-liittyy-korkea-rahampesun-riski-pohjoismaissa>

Soudijn, M. R. J. (2016). Rethinking money laundering and drug trafficking: Some implications for investigators, policy makers and researchers. *Journal of Money Laundering Control*, 19(3), 298–310. <https://doi.org/10.1108/JMLC-07-2015-0028>

Soudijn, M., & Reuter, P. (2016). Cash and carry: the high cost of currency smuggling in the drug trade. *Crime, Law, and Social Change*, 66(3), 271–290. <https://doi.org/10.1007/s10611-016-9626-6>

Suomen Pankki. (2024, joulukuu 31). Vuosittaiset maksuliiketilastot. <https://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/Dashboardit/vuosittaiset-maksuliiketilastot/>

Suomen Pankki. (2025, maaliskuu). Kuluttajakysely maksutavoista ja käteisestä. <https://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/Dashboardit/kateistilastot/kuluttajakysely/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2023). Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022. Tilastoraportti 15/2023. <https://thl.fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/huumeet/suomalaisten-huumeiden-kaytto-ja-huumeasenteet>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. (2025, toukokuu 9). Jätevesitutkimus: väestötason huumeiden käyttö. <https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>

Tilastokeskus. (2002, heinäkuu 7). Huumekaupassa satojen miljoonien markkinat.
https://stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_07_02_huumeet.html

Valtiovarainministeriö. (2024). Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio 2023: Osittaispäivitys. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:8. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-367-635-0>